

Mielke

Hendrik Blondeel

bron

Hendrik Blondeel, *Mielke*. Davidsfonds, z.p. [Brugge] 1928

Zie voor verantwoording: https://www.dbnl.org/tekst/blon001miel01_01/colofon.php

Let op: werken die korter dan 140 jaar geleden verschenen zijn, kunnen auteursrechtelijk beschermd zijn.

I.

IK HAD MIELKE LEEREN KENNEN TOEN DAT IK in die bepaalde streek van Frankrijk ging voor den Paschen, en vooral dien keer, als 't mij met paard en kar, verre verre, door donderweer en stortvraag, zonder kappe en zonder paraplu naar den trein voerde in 't vallen van den avond. Dat gebeurde juist-precies in 't middenpunt van 't Fransche.

Mielke was van een doorbrave familie, en het had heur braafheid overgeërfd. Zijn voorzaten roemden er op, dat zij al de familieleden hadden weten sterven met een priester aan hun sponde, zij aanzagen dat voortaan als een voorrecht. Ik zeg dat om te bewijzen, dat die menschen echte kristenen waren, Vlamingen van den ouden stam, zooals men er in Vlaanderen, Goddank, nog dikwijls aantreft.

Het jongetje was alleen overgebleven van een aantal broertjes en zusjes die jong gestorven waren, en het was daardoor erfgenaam van dubbele en tiendubbele ouderliefde. Daarbij was 't een begaafd ding, gezond en flink, vlug en geestig ge kunt niet meer; het had laaiende kijkers in een schoonen ronden bol van een kopke. Het was onderdanig, thuis onder vaders streng bevel, en ook in school, waar zijn onderdanigheid soms te pas kwam voor het schrijven van eenig strafke... Mielke was haantje-vooruit in alle spel, hoofd van de bende en pietje-ko voor alles. In den knikkerstijd had het altijd meest marbels op zak; in den topperstijd de beste toppen en sterkste kempen pezen; in den schutterstijd de

beste klakbussen; niemand kon het bij hem halen in het zeerelopen, het springen, het schaverdijnen en 't baantjesteken, en alles wat de knapen in hun speelluren te winter of te zomer verrichten.

Als de naam van Mielke weerklonk in de jongenswereld, kwam er een soort tevredenheid onder het jong gedoe. Iedereen hing aan Mielke. Het was een eere aanvaard te zijn in zijn gezelschap en omgang. Doordat het koekegoed was, is het sommige keeren gebeurd dat de meester, om 't een of 't ander moeilijk puntje van het reglement te doen doorgaan, tusschen vier oogen een woordje in Mielke's oor fluisterde; Mielke pakte 't aan, en al de kleuters volgden.

Het was oprecht een goed hart van een jongen.

Hij legde ook goed aan om een bekwame boer te zijn: toen hij negen jaar oud was, zeide hij reeds zijn zeg over paarden, koeien, zwijnen, en over tijd van ommerijden, zaaien en maaien. Als Serafien op zijn jongen keek, zegde hij meermalen aan Eulalie:

- Eulalie, me mensch, we gaan van dien jongen (ons Heer heeft ons toch één gelaten, en Hij is er voor bedankt!), van dien jongen een goê kristen en een goên boer maken.

Eulalie vroeg niet beter, want was Mielke de kroon van vaders hoofd, het was de oogappel van zijn moeder.

* * *

Ziehier nu hoe Mielke zijn eerste scheute schoot.

Toen ik dat door zijn vader hoorde vertellen, dacht ik onwillekeurig aan den jongen Indiaan, genaamd Hyawatha, zoo schoon bezongen in het Engelsch (volgens het Indisch) door dichter Longfellow, en in 't Vlaamsch door dichter Gezelle, die het vertaalde. Mielke kwam mij halvelings voor als een natuurkind onzer dagen.

Ik zag dus Yagoe een esschenboog en schichten geven aan Hyawatha: jachtpijlen met flintsteen, scherp getopt en naderhand gevederd; ik hoorde Yagoe zeggen: Ga, mijn kind, ga heen naar het bosch, waar de hinden samentroppelen; ga den fellen reebok schieten; ga en schiet het hert met zijn horens. Ik zag zoo duidelijk den jongen Indiaan den pijl ten hoorne trekken; hoe geen blaadje verroerde; hoe schaars iets repte of roerde. Ik zag den schuwen bok schielijk te vierklauwe opspringen, en daar staan met een poot omhoog, en den pijl op hem toevliegen, bijzend als een horzel! Hij lag dood!

En als de jager thuiskwam, hiet hem vader, hiet hem moeder duizendmaal welkom.

O! het ging er hier niet om een hert of een reebok... maar de lezer bedenke dat Hyawatha reeds vijftien jaar oud was, en Mielke slechts negen, ten tijde van zijn eerste schot.

Het was op een zoelen herfstmorgen, op het uur dat de jongens van de voormiddagschool naar huis gaan. Mielke, die in 't Vlaamsche landschap niets anders zag dan sneppen, fazanten, konijntjes, patrijzen en hazen, en die al de vogels wist wonen, had in 't naar huis gaan entwat gezien, en 't liep gelijk een hazewind naar zijn vader.

- Vader, - zei 't, en zijn wangen bloosden lijk twee roode rozebloemen -, vader, er zit een watersneppe in de vaart!

- Daar zitten er zeker al veel!

- Ja, maar ik weet er een zitten. Mag ik ze gaan schieten?

- Gij kunt dat niet. Gij hebt nog nooit een karabijn in uw handen gehad.

- Ja'k doe, vader: als gij het niet zaagt. Ik heb dikwijls leeren mikken en schieten zonder poêr of zaad. Mag ik nu een keer schieten dweers deur?

Vader was, om het te zeggen zooals 't is, preusch. Hij ging

in de kamer al zeggende tot zichzelf: Ik was ook zulk een roervinke toen ik een jongen was; maar 't ging toch, in Gods name, zóó verre niet.

Daarop laadde hij de karabijn en gaf ze aan zijn zoon.

- Daar zie! - zeide hij.

- Is 't gelaân?

Vader knikte... en Mielke was weg.

- Eulalie! - zei Serafien, - hè-je van je leven?...

Eulalie schudde het hoofd:

- Wat we toch al moeten zien gebeuren, - zei ze.

Dan ging ze de pataten spoelen aan den watersteen, en ze glimlachte, - maar Serafien zag het niet.

Mielke ging eerst aan 't loopen, maar 't vertraagde naarmate het bij de vaart kwam. Het hield eindelijk zijn adem in, ging op de teenen, zag het wild, zocht een plaatsje tusschen de struiken, mikte, schoot en paste.

Intusschen was Serafien ietwat zenuwachtig, ging aan de balie staan, keerde terug in huis:

- Mijn verdavelooze! - zei Serafien, - 'k geloof dat hij 't gepast heeft; hij komt geloopt al wat zijn beenen rekken kunnen.

Mielke was gauw terug op het hof en riep: vader, ik heb ze! -; onmiddellijk haalde het een lange perse, liep het wild naar boven trekken, en legde zijn eerste trofee in de handen van zijn vader.

Vader voelde iets vochtigs in zijn één oog. Moeder vaagde het bovenste van haar hand onder haar neus; en op dat oogenblik stond het vast, dat Serafien voortaan 's avonds Mielke zou meenemen met den bak en den strop.

* * *

Als Mielke met vader uitging achter 't wild, stelde het hem alle soorten spitsvondige vragen als toelichting in dat

nieuw bedrijf. Serafien gaf hem gereedelijk antwoord en opheldering en voelde dat hij, hoe beslagen ook, eens door zijn zoon zou overtroffen worden; wat hem een mengeling van blijdschap en fierheid bezorgde, al liet hij er, vóór Mielke, niets van uitleken.

Overigens was hij streng op zijn zoon. Hij wist beter dan gelijk wie, dat zulk een levendige kerel moest in den riem gehouden worden, en daarom, gaf hij hem 't voorbeeld in 't een, hij gaf het hem ook in 't ander.

Als 't Zondag was zei Serafien niet aan Mielke: Mielke, gij zoudt u moeten gereedmaken; of: het zal allicht tijd zijn; of: Mielke, niet vergeten naar de Mis te gaan. Neen dat al niet. Serafien zei: Mielke - wij - gaan - ons - gereedmaken!

Ze waren altijd beiden gereed op hetzelfde oogenblik, als door machinewerk, en dan zei Serafien:

- Gauw, Mielke!

En ze gingen samen naar de Hoogmis, gelijk twee grooten, al pratende over de boerderij of de jacht.

Na de Hoogmis deed Mielke den wekelijkschen kruisweg met vader, voet aan voet.

- Wij zijn geen pilaarbijters, - zeide Serafien meermalen aan Eulalie, - maar wij doen wat mij doen moeten en daarmee is 't uit.

Mielke werd alzoo tien jaar oud: tijd om naar de leering te gaan, en, als het 's avonds met vader uitging op jacht, het hoorde dikwijls en bijna gedurig dat het moest doorleeren, en dat hij niet geerne zou schande halen van zijn eerste-kommunikant. 'De tanten en de nonkels hadden ook eere gedaan aan den catechismus, en dat gaf een goên naam aan de familie'.

Wanneer de tijd gekomen was, zat het wildstrooperke op de eerste reke.

* * *

Dan brak de oorlog uit. Antwerpen was gevallen. Duizendvoudige en elkander tegensprekende geruchten liepen rond het land, en drongen door tot in het stille West-Vlaamsche dorp, waar Serafien woonde.

Het was een aangroeiend, angstig afwisselen van 'ik ga vluchten' - 'ik ga blijven'; de menschen maakten elkander zot, en het kwam zooverre dat Serafien zeide aan Eulalie:

- Wij hebben nu al lang genoeg gelanterfant, laat ons vluchten. Ik ken Frankrijk van over ouds. Er is daar plaats en leefte. Eufrazie, mijn zuster, kan zorgen voor 't hof. Duurt de oorlog maar een pooze, wij zijn algauw terug; duurt hij lange, tot daar! het zekerste is altijd het beste.

- Gelijk of da'je wilt, - zei Eulalie.

Mielke liep, zot van blijdschap, naar tante Eufrazie om te zeggen dat ze gingen vluchten!

Tante was om achterover te vallen en hoe schuwer ze keek, hoe blijder dat Mielke was.

- Jongen toch, vluchten?! - zei Eufrazie.

- Er zijn in Frankrijk veel bosschen en wild, zegt vader, ik verlange, ik verlange!

- Naar Frankrijk vluchten! - zei Eufrazie weerom; - 't is gelijk planete.

- Planete, tante, wat is dat?

- Dat is maar bij manier van spreken: dat het lijk in de planete van ons familie ligt om naar Frankrijk te gaan. Gij weet wel, dat ik en uw vader in Frankrijk geboren zijn. Het was dan nog niet slecht in dat land; maar nu... och Heere!... spaar de ziel van dat kind!

Inderdaad, in de jaren '60, om dezelfde reden als nu, namelijk omdat er bij ons te weinig plaats is en in Frankrijk te veel, ging er veel Vlaamsch volk naar dat land, en wel in midden-Frankrijk. De grootouders van Mielke waren er ook heengetrokken; ze waren gehuisvest geweest op een verla-

ten hoeve in de omstreken van Mehun (Cher); maar, lijk meer dan een onder hun landgenooten waren zij onverrichterzake teruggekomen; zij hadden aan de Fransche landbouwers stoffe gegeven tot spotternij, maar tevens nuttige lessen in het landbouwbedrijf.

Planete? En wat zou tante Eufrazie gezeid hebben, had ze moeten weten dat haar broeder met zijn klein gezin in dat zelfde midden-Frankrijk zou terechtkomen!?

II.

HIJ VLUCHTTE EERST, MET PAARD EN WAGEN, recht naar Kales, en nam zijn intrek in het nabijgelegen dorpje. Zij huizenierden daar met acht-en-dertig menschen samen en sliepen gezamenlijk op hooi en stroo in een lagen onderstand, die gediend had om dierenvoeder te bergen. Het waren al treffelijke lieden, hoewel van zeer verschillenden stand. Daar was een koeboertje uit Noord-West-Vlaanderen, een suikerbakker en een winkelier uit Oostende, een kortwoner en een landbouwer uit de omstreken van Diksmuide: deze laatste trok bijzonder de aandacht van al de vluchtelingen.

Daar was hij met negen kinderen: acht zonen en slechts één dochterke. De oudste zoon was op zijn zeventiende, en het meisje was het derde in leeftijd, en veertien jaar oud. De vluchtelingen die daar waren verstonden des te beter den toestand van Emeric (dat was de voornaam van den vader), daar zij allen zuchtten, zoo onverwacht, onder den druk der beproeving.

De vrouw van Emeric was gestorven het jaar vóór den oorlog, wat hem, voor een korte wijl, als wanhopig gemaakt had; maar Emeric was een goede kristen, en had verder niet gewankeld. En zie: zijn jongste zuster, die nog thuis was, had haar ouders tijdelijk verlaten om hem bij te staan, wat dan ook den slag zeer verzacht had. Nu echter had die juffrouw, bij het naderen van den vijand, haar

ouders bezocht, om gade te slaan hoe het daar afliep in die hachelijke dagen. Eilaas! zij had haar broeder niet meer kunnen vervoegen, vanwege den Duitschen inval, en alzoo was Emeric verplicht zonder haar te vluchten met zijn negen kinderen.

Serafien en Eulalie hun hart scheurde telkens als zij staarden op den bleeken zachten man, die verworteld scheen in de beproeving, en nimmer klaagde. Mielke, dat om zeggens altijd kind-alleen geweest was, scheen in al die jongens voorgoed kameraadjes, ja zelfs eigen broertjes gevonden te hebben. Het had daar veel tijd om te spelen en moest niets anders doen dan de twee paarden langs de graskanten te grazen leiden. Zijn ouders waren ongeduldig, omdat ze daar moesten zitten op elkaar kijken zonder een slag te kunnen werken. De vier weken, die ze daar doorbrachten, duurden lijk eeuwen, toen eindelijk Serafien besloot naar Marquise te vertrekken om werk te zoeken, gelijk wat, vermits zij toch naar huis niet konden terugkeeren.

Vooraleer te vertrekken beloofde Serafien aan Emeric zijn thuiswijs te laten kennen, en vroeg hem hetzelfde. Serafien zou daartoe aleens niet moeten schrijven, want er kwam korts nadien bevel dat al de vluchtelingen moesten verderop gaan. Emeric ging door Marquise, zocht Serafien op, en wist alzoo zijn straat en nummer.

* * *

Serafien werkte dan met eigen paarden in een bloemmolen; hij vervoerde de bloemzakken naar de klanten, en deed er al het werk, dat in zulk bedrijf voorkomt: alles was er te doen, daar de knechten vertrokken waren naar den troep. Mielke speelde 't molenaarke, en spijs zijn jonge jaren was het vader zeer ten dienste. Eulalie zag ze tweemaal daags

binnenkomen, in 't klein huisje waar ze woonden, wit van 't meel.

Te dien tijde waren de bazen de vluchtelingen meester, en hielden ze in hun vuist. Het was 't geval met Serafien. Nu eens kreeg hij werk, dan wederom geen; daarenboven werd hij niet genoeg betaald in verhouding tot zijn afbeulend werk. Eens dat Serafien zijn paarden gereedmaakte om voorgoed te vertrekken, zond de baas hem in allerijl halen en deed hem schoone beloften, maar de trouwe ketser vroeg zijn centen, en trok weg na vier maand verblijf aldaar.

* * *

Hij had in een dagblad een aankondiging gevonden van een post in de Somme; een post die hem, bij 't lezen, aanstond. Hij vertrok op Gods genade. Hij deed boerenwerk voor 't onderhoud van menschen en paarden. Weldra kreeg hij het vluchtelingengeld of 'allocatie' van de Belgische regeering in Haver. Hij werkte op den akker met zijn eigen paarden en met den ploeg van zijn meester, terwijl Eulalie en Mielke kaptten en kuischten en wieden: ze klauwierden alle drie slag om slinger onder 't bestuur van den 'contremaître', voor magere centen en een deel slechten kost: vleesch van zwijnen gevoed met draf van Manjot, en waarvan het vet lag te schudden in hun tellooren, benevens droog brood en zwarte koffie.

De meesters waren tevreden over het afgedane werk, maar Eulalie, die onpasselijk was, en Serafien zeiden als ze alleen waren:

- Voor ons is 't geen erg, was 't maar niet van ons Mielke; het is nu juist in zijn opgroeien en 't is zienlijk vermagerd; zijn vingers staan krom van 't werken.

De paarden hadden graan noodig; hun haar begon zijn

glans te verliezen; maar als Serafien dat graan vroeg aan den heer, zei deze:

- Ik zou er zeer gaarne geven, als ik er geen moest koopen.

En Serafien antwoordde:

- Ik zou hier zeer gaarne blijven, als gij ons beter behandelde. Frankrijk is groot genoeg om hier niet te moeten sterven van den honger. Wij trekken er uit.

Zij deden 't zoo, na drie maand verblijf, en de boer en de boerin hadden groot verdriet toen ze heengingen.

* * *

Eerst vertrokken Eulalie en Mielke met den trein, ditmaal naar Seine-et-Marne. De paarden mochten blijven grazen in de weide van den gewezen baas, tot Serafien ze zou komen halen. Hij bad zijn paardenkweek voortgezet al vluchtende, en zou met twee paarden en een kachtel verhuizen. Het schamel beestje kon den tocht niet te voet afleggen, en Serafien maakte daarom een soort rolwagen met een dakske, stak er het veulentje in en maakte 't voertuig vast achter aan den grooten wagen. Zoo ging het karavaantje vooruit, mits op uur en stond stil te houden ten einde de noodige zorgen aan de dieren te geven. Het was dertig uren verre, door de barre verwoeste gewesten.

Daar kwamen zij terecht op een verlaten hofstede, die rondom bezet was met een muur, en zelf afhing van een groote kasteelhofstede van honderd-vijftig hektaren, waar mevrouw thans alleen op was, doordat haar man was gaan oorlogen.

Serafien, Eulalie en Mielke werden er uitermate gaarne gezien. Hun levensvoorwaarden waren echter niet schitterend: ze kregen half den kost, 't zij Fransche soep, dik van

water en brood; Serafien kreeg 120 fr. te maande, en Mielke en zijn moeder 50 centiem daags. Serafien arbeidde met zijn paarden en Eulalie deed het huiswerk; Mielke ging met de ossen van den meester en kreeg de pik- en andere machiënen voor zijn deel. Als er iets scheelde aan het mekaniëk, kroop Mielke onder 't getuig en wroetelde daaraan tot het weer in orde was, en kwam er onder uit, zwart van stof en olie. Na het gedane werk kwam het terug op de hoeve, fier gezeten op een os, met de lange zweep in de hand, en zwart gelijk een moorke: al voor een halven frank.

Het was op zijn vijftiende jaar, en stelde, zonder het te weten, stilaan zijn hoedanigheden in het licht. Het behaagde zoodanig aan de vrouw van 't kasteel, dat ze het had willen houden; ze zeide 't hem zelfs (want Mielke begon vloeiend Fransch te spreken); maar het sloeg dat telkens af met een klucht, die de vrouw steeds versterkte in haar verlangen.

Ook stond zij leelijk teleurgesteld wanneer zij vernam, dat Serafien ging verhuizen. Hij had gezeid aan de vrouwe:

- We gaan alzoo niet voortdurend tjolen voor een ander. Wij moeten beginnen peinzen op onszelf, en vooral op den jongen.

- Wat ga je doen? - vroeg Eulalie.

- Pachten, wijf!

- Haha!?'k en hè' mij dáár niet aan verwacht.

- Wij hebben nu reeds vier paarden (er was inderdaad nog een hengstveulen bijgekomen); wij hebben wat centen vergaard in dat eerste anderhalf jaar; ik weet van een hofstede in de Aisne.

- Hoe werdt gij dat gewaar?

- In de gazetten.

- Geeft gij daar al geloof aan?

- Ik zal eerst gaan zien; en, wat meer is, die niets riskeert die heeft niets.

* * *

In de Aisne pachtten zij veertig hektaren. Serafien, Eulalie en Mielke moesten zelf al het werk verrichten: zij hadden geen geld om knechten te betalen. Eulalie werkte voor een man, Mielke voor een man, Serafien voor drie man, en 't ging er op los van zaaien, maaien en inhalen. Jammer dat het zoo'n verschrikkelijke streek was; het land lag boven op een berg, en gansch de omtrek der hoeve was geschommeld in hoogten en laagten, om alaam en paard en mensch ellendig te verslijten. Ze woonden, volgens de uitdrukking van Serafien, in echte rattenkoten, waar die onwelkome dieren rondliepen over den vloer en op den zolder en langs de trappen, en des nachts rattenbal hielden zonder vrees noch schaamte. De familie bleef daar een jaar: één jaar was genoeg om te komen tot het besluit, dat het onmogelijk was dat gedoe uit te baten.

- Ik ga hier niet blijven, - zei Serafien.

- Weeral verhuizen? - zuchtte Eulalie.

- Ge ziet zoowel als ik, hoe het hier gaat.

- Ik verlies mijn moed.

- Dat moogt ge nooit. Help u zelf, zoo helpt u God, zegt het spreekwoord.

Mielke kwam juist binnen.

- Jongen, luister goed naar wat ik u ga zeggen: moeder verliest haar koerage. Ik hoor het en ik zie't. Welnu, wie zijn moed verliest, verliest alles. Maar ik vraag het u, wat reden kunnen wij hebben om ons te ontmoedigen? We hebben nooit gelaten naar de Heilige Mis te gaan 's Zondags. Al hebben we in de drie departementen, waar we geweest zijn, heel weinig goede voorbeelden gezien, toch hebben wij standgehouden, en daarom zeg ik u, dat wij zullen lukken! We hebben het dit laatste jaar zeer lastig gehad; ook zijn we niet verarmd, integendeel. Ik ben zoo zeker, als dat mijn pijp rookt, dat het nog heel goed zal komen.

Ten andere, wij zijn niet slechter dan Emeric: die zit nu in Bretanje te koekeloeren.

* * *

Maar dat was me ditmaal een reis! Zij liep van de Aisne naar het echte midden-Frankrijk. Zij hebben zestien nachten uitgeslapen; 's avonds, meestal ver in de bloote landerijen, moesten ze nog een onderkomen zoeken en zelf het stroo helpen halen, waarop ze zouden vernachten.

- Houd moed! - zei Serafien dan tot Eulalie.

- Houd moed! - zeiden ze samen tot Mielke; - ge zult het later beter hebben dan wij: het is voor u dat wij werken!

Mielke was bijzonder welgezind tijdens die lange reis: het legde de groote baan af, gezeten op de groote maaimachien die ze gekocht hadden in de Aisne, en voortgetrokken door den jongen hengst, zonder vare of vrees.

In midden-Frankrijk hadden ze vijftig hektaren goeden doch verwaarloosden grond op plat land. Wanneer de Franschen de drie personen zagen beginnen zonder knecht of meid, schertsten zij:

- Gij komt hier droog brood eten...

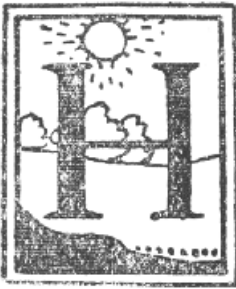
Dat liedje werd hun tot vervelens toe voorgezongen, op honderd verschillende vooizen.

Maar Serafien zei tot Eulalie en Mielke:

- Gij moet wel zien dat gij u niet benauwd laat maken: wij zijn geen menschen meer om voor kleine geruchten te verschieten.

- Wat dat je peinst, vader, - lachte Mielke: - het was niet noodig dat ge 't mij zeidt.

III.

HET EERSTE JAAR HADDEN ZIJ GEEN KNECHT; het tweede jaar één; het derde jaar twee; het vierde jaar drie. Zij werden overal en door iedereen gaarne gezien, en daar Mielke bestraald werd door den glans van de jeugd, viel natuurlijk aller aandacht op hem. Het was een kloeke, struische jongeling, sterk gespierd, rond en rondborstig, gedraaid in een wrong, rap met de armen en de vuisten, met een borst lijk een boom en een aangezicht lijk een zonnebloem.

Al was de jongen krachtvol als een eikeboom, toch noemde niemand hem Miel of Mielten, - maar hij bleef Mielke.

Hij was voor vader een kostelijke steun. De zaken gingen rap vooruit. De toekomst van Mielke werd opgebouwd steen voor steen.

In de week werkten ze rap door, en 's Zondags kweten ze hun kristelijke plichten, waarna Mielke een welverdiende uitspanning mocht nemen. Het reed per fiets de gansche streek af: dat was een nieuwe wereld; nieuwe grond, nieuwe gewassen, bosschen, heuvelen, vischputten, nieuwe wegen, eigenaardig volk en volksgebruiken.

Het kon ook alzo alleen niet loopen, vond Vlaamsche kameraden; vond toenadering bij de Fransche katholieke jeugd, en begaf zich met voorliefde tot den voetbal; het werd in korten tijd kapitein, zonder jaloerschheid te verwekken.

Dit was wonder: Mielke zegde aan de Franschmans zooveel zottigheid als ze dragen konden, en hoe meer het er zegde, hoe meer ze van hem hielden. Het geleet daarin aan Serafien, die eens op een Zondag, na Hoogmis en kruisweg, uit de kerk komende aan een Franschman, die met hem lachte, zegde:

- Wees gelukkig dat ik zoo godsdienstig ben: anders zou ik u reeds de tote ingeslagen hebben!

Mielke had dat gehoord, en 't was goed van leeren...

Als een Fransche voetbalclub uit het ronde een match aanging, werd Mielke uitgenoodigd om mee te spelen, en daar waar 't was liepen de winners.

Het gebeurde soms dat Mielke, 's avonds naar huis rijdende, vergeten had licht aan zijn velo te hechten. Dan zaten de politiemannen hem op de hielen. Mielke reed zoo vervaarlijk rap dat ze hem niet konden volgen; het beging dan de boosheid van tijd tot tijd wat te vertragen als uit vermoeidheid; en telkens de achtervolgers hem nabijkwamen, stooft het weer al spottend bliksemsnel vooruit, tot ze 't zelf moe werden. Dan riep Mielke hun toe:

- Hebt ge mij nu nog niet?

's Anderendaags trachtte Mielke een van die mannen te ontmoeten, en zijn vriendelijkheid was zoo groot, dat ze overeenkwamen lijk twee trommelstokken. Voor wie 't Fransch karakter kent, in Frankrijk is dat mogelijk.

* * *

Het ging ook op jacht. Ge kunt dat peinzen, in die streek van bosch en wild! Het had, evenals zijn vader, een 'port d'armes'; maar 't beste wild zat in den eigen eigendom van den eigenaar der hoeve... En leid ons niet in bekoring!

De bak en de strop...

Och! neen, dat was nier noodig. Mielke ging uit bij klaren dage met het geweer. Als de boschwachter kwam, sprong het achter een boom uit, vertoonde zich als een bliksemflits, verdween weer, en een heel eind verder weerklonk het schot. Dat was een gewoon sport.

De boschwachter dacht: die jongen is een springer zooals ik er nimmer nog kende. Onze Fransche jeugd kan daar niet aan. Ik zou hem van nabij willen kennen... Mijn dochter...

En daar zie! Het was weeral Manten en Kalle. Juist lijk in den scholierstijd had Mielke elkendeen aan zijn koorde, en hoe meer het ze beetnam, hoe meer het hun behaagde.

* * *

Intusschen bloeide de hoeve. Daar waren een tiental bewonderenswaardige en bewonderde paarden; een stal vette koeien; hennen, geiten, zwijnen, bieën... De eene schoone oogst volgde den anderen op.

Dat alles was voor Mielke.

Toen het achttien jaar oud was, zei Serafien hem ernstig en gemeend:

- Jongen, ge moet een goede boer en een goede kristen zijn. Voor 't eerste zal 't gaan; voor 't tweede heb ik gedaan wat ik kon, maar dat zal afhangen van u. Gedenk wel dat er drie dingen eigen zijn aan de familie: op de eerste reke zitten voor de eerste-kommunie...

- Ik zat er, - zei Mielke.

- Als de tijd komt, treffelijk trouwen.

- Moeder, als ik trouw vraag ik u op de trouwfeeste.

- En, ten derde, verdienen van een priester te hebben, niet alleen om berecht te worden, maar ook al stervende.

- Is dat waarlijk alzo?

- Ja 't, kind.

Serafien herhaalde van tijd tot tijd eens zijn kleine predikatie, en daarop zaten ze alle drie telkens een poosje te zwijgen. Het was ernstig ook, maar ze waren alle drie zoo kloek en gezond, dat ze van dat laatste puntje precies geen treurspel maakten.

Hij had juist weer de vaderlijke vermaning herhaald. Het oogenblik scheen gunstig voor Serafien om Mielke's geweten te onderzoeken op het meest kiesche van de drie puntjes. Hij had den boschwachter ontmoet, die hem in één en dezelfde samenspraak, alhoewel zonder samenhang, én van zijn Palmyre én van Mielke gesproken had...

Hij had zelfs vader en zoon uitgenoodigd voor een Zondagachternoon...

- Wanneer gaan we nu naar den boschwachter? - vroeg Serafien, zijn jongen scherp in de oogen ziende, doch met een opgeruimd gelaat.

Mielke richtte zich met een snok op zijn stoel, zoodat deze er van kraakte, zette zijn oogen open lijk twee lantaarnen, en riep uit:

- Naar den boschwachter?... Voor een proces-verbaal?

- Maar neen! voor een bezoek!

- Heeft hij?...

- Ja, ja, hij heeft ons beiden vriendelijk uitgenoodigd, en moeder mag ook meegaan.

Mielke schoot in een onbarmhartigen schaterlach en proestte 't uit, al rennende op zijn reutelenden stoel, en slaande met zijn beide handen op de knieën:

- Hahahaha! Dank je voor zoo'n boschwachter, die kijkt om niet te zien! Ik was nog liever pensejager!

Serafien pruimbaarde en was volkomen gerust: in die spreuk vond hij gansch zijn Mielke weer.

IV.

DE OORLOG GING VOORBIJ.

- Ik ben blij, - zei Eulalie gedurig, - dat Mielke in de jaren niet was om in den oorlog te zitten. God weet, of wij het ooit levend zouden weergezien hebben. En dan waren we 't ál kwijt geweest!

- Hij zal toch zijn dienst moeten doen, - meende Serafien. - Ik weet wel dat er soms zeuren als ze in 't vreemde zijn, maar dat wil ik niet. De jongen moet gaan. Het zal veel geld kosten, ik zal mijn beste hulp verliezen; maar 't ga zoo 't gaat, het vaderland heeft ook zijn recht.

Het zou nogal hard zijn voor Mielke om op te trekken naar België, zoo verre; en naar Duitschland met zijn Ruhr; het had duurzame dingen thuis:

Mielke had een nieuw geweer,
 Mielke had een ongeëvenaarden jachthond,
 Mielke had een afgericht fret, dul lijk een slangevel,
 Mielke had een looper, een schoon paard om uit te rijden met het rijtuig of met den zaël: want de jongen kon paardrijden lijk een officier.

Het zou dat alles nu voor een tijd moeten verlaten.

Serafien hield zich sterk toen Mielke vertrok; Eulalie ook; maar als 't weg was, weende zij. O! wat was dat huis dood, sedert Mielke weg was! Dat jongetje zweeg geen minuut; de

echo van zijn gesnater hing nog in de balken van de keuken, maar 't was al.

* * *

Serafien en Eulalie zaten 's avonds te klappen over Mielke.

Serafien. - Waar zou hij nu wel zitten? Zou hij nu op ons peinzen lijk wij op hem?

Eulalie. - Die jongen is nooit uit mijn gedachten.

Serafien. - Hij zal weldra zijn portret opzenden als piot.

Eulalie. - Ik ben blij dat hij alevenwel bij de piotten is. Moest hij bij het paardenvolk geweest zijn, hij kwam voorzeker aan een ongeluk.

Serafien. - Hij minder dan een ander, Eulalie. Gij weet hoe stout hij was met de beesten op 't hof. Zulke jongen heeft niets te vreezen. Ik was ik ook alzo.

Eulalie. - Maar juist daarom zou ik bevreesd geweest zijn; wie stout is gaat van langsom verder... En ginder in 't leger, tusschen al die sprinkhanen! Ik heb hem dikwijls gezeid, als er een nieuw paard op 't hof kwam: maar Mielke toch, laat dat beest eenige dagen aan zijn eigen over, ge weet niet hoe gij op 't onverwachts aardig kunt varen. Ge zijt toch geen cirkman! Nu, nu, hij is bij de piotten.

Serafien. - Weet ge nog, Eulalie, hoe hij 's avonds, om ons plezier te doen, rond de keuken reed per velo, rondom de stake die de zoldering ophoudt?

Eulalie. - Ja'k. Dat kind, al menschenzot zijnde, vond zijn grootste geluk in zijn huis. Als het velorijden in huis begon, wilde ik telkens de schotels en de emmers op zij zetten; maar neen! zei Mielke dan: het is geen kunst te rijden in open piste!

Serafien. - Men zou gezeid hebben, dat hij deelnam aan een wedstrijd: zoo ernstig ging het er toe.

Eulalie. - Het was niet ernstig toen hij, (het scheelde maar een haarke, maar 't was toch alzoo), toen hij mijn dampenden papketel ommereed; hij was weg in een twee drie, en 'k stond ik daar te zien...

(Dan bleven ze met strakke oogen en halven glimlach staren in den vlammenenden haard.)

Serafen. - Hij ging zoo bij onzen Vlaamschen geboor om te rijden door al de paadjes van den groenselhof. De jongens en de meisjes stonden middelerwijl te roepen en te tieren: hij zal op de koolen rijden - hij zal in de wortels zitten - in de sla - in den thymus; maar de wielen gingen wiegewagend vooruit en raakten noch bloemke noch blaadje.

De minste trekken van Mielkes handel en wandel kwamen als schimmen, bij den laaienden haard, op de oude muren van de eenzame woning dansen.

Alzoo was het elken avond.

* * *

Mielke was in 't leger algauw om zijn talenten gekend. Het werd de trots van de officieren, en er werd hem voorgesteld of het niet naar een graad zou dingen. Het wilde daar niet van hooren, natuurlijk.

Het werd na korten tijd ordonnans van een kapitein, en met veel vertrouwelijke boodschappen gelast. Het passeerde veel tijd in de bureelen, al hield het zoo zeer van de vrije lucht.

Eens dat het, in Duitschland, een uitstapje deed met de kameraden (en ge moet niet vragen of het hun lief was!), kwam er in de kantien een Duitscher, die er op pochte dat er niemand met hem durfde boksen. Het was een vreeselijk groote kamper: een echte kolos.

Is het gelooflijk? Mielke wilde het aangaan. En was 't niet dat zijn kameraden het hem afraadden, omdat het de moeite niet was zich om den vent te bekreunen, het zou 't waarlijk aangedurfd hebben.

Mielke was dan een kloeke kerel, in den vollen bloei van zijn jongelingsjaren. Iedereen hing er aan, zooals voortijds in Vlaanderen en in Frankrijk.

Het hoorde eens de officieren onder malkander praten van een ontembaar paard, en toch zoo'n schoon beest; Mielke voelde zijn hart krevelen. (Eulalie! had-je gij daar moeten zijn!) Het kon zich niet bedwingen en 't zei aan den kapitein:

- Mijn kapitein, mag ik dat paard eens probeeren?
- Kunt gij dat ook al, Emiel? Ik wist niet dat gij zulk talent bezat.
- Mag ik?
- 't Is hoogst gevaarlijk, hoor!
- Ik ga! Waar is dat paard?
- Indien gij volstrekt wilt... Maar 't is omdat gij 't wilt: gij draagt de verantwoordelijkheid van uw daad. Nog nooit durfde noch kon iemand dat beest berijden.
- Kom, - zei Mielke, en de officieren volgden 't, malkander beziende.

* * *

Het paard werd, met voorzorgen, uit den stal te voorschijn gebracht. Mielke deed het den breidel aan. In een duiveslag zat het er op en reed ijzervast en pal-zeker een kwartier lang voor de verwonderde blikken van officieren en soldaten. Het paard was zienlijk overmand en uit zijn lood geslagen.

Mielke steeg er af, werd omringd en met gelukwensen overladen.

- Herbeginnen! - zei't.

En eer ze zich rekenschap gaven van wat er gebeurde, Mielke zat weerom te paard en was weg. Ditmaal was het ros stouter. Het wilde het juk afwerpen en alle slavenschap ontgaan. Mielke had het lastig. Het paard steigerde, draaide rechtsom, linksom en was vertoorn. Dat duurde tien minuten. Mielke steeg af en rustte wat.

- Genoeg! - zeiden de officieren. - Het beest is nu getemd. Proficiat! en dank u! wij zullen dat later wel eens regelen. Mogelijk komen uw diensten goed te pas.

- Herbeginnen! - zei Mielke.

Het sprong op het paard, altijd zonder zadel, herbegon, had het nog lastiger dan te voren, en eindigde met hals over kop vier meter verder te rollen. Het bleef bewusteloos liggen...

* * *

En weerom, in 't hartje van Frankrijk, zaten 's avonds Serafien en Eulalie samen.

Serafien. - Eulalie, hebt ge reeds praktischelijk gedacht aan de toekomst van Mielke?

Eulalie. - Ik denk er gansche dagen aan.

Serafien. - Ja, maar praktischelijk.

Eulalie. - Wat wilt ge daarmee zeggen?

Serafien. - Dat die jongen zeker best zou doen van allichte te trouwen, als hij weerkomt van het leger. Hij zal waarschijnlijk naar België niet meer terugkeeren. Waar kan die jongen een gedoe vinden als dit hier? Ik heb die hofstee voor hem goed gemaakt. Hij heeft nu maar voort te doen. Ja, hij zou best trouwen. Frankrijk is maar om alzo te laten, en als een jongen gelijk hij, rijk, begaafd en snel, niet getrouwd is...

Eulalie. - 't Is waar. Als Mielke hier gevestigd is, kunnen wij ook in de streek blijven: ik zou toch niet gaarne ver van hem zijn. Wij hebben maar hem. Ik verlang dat hij thuis is. Het is reeds een poosje dat hij ons geschreven heeft. Hij is nu zooverre van ons...

Eulalie sprak niet meer, maar vaagde een traan weg uit haar oog, terwijl Serafien een nieuwen blok in den haard legde. Daarna baden ze hun rozenhoedje, ge moet niet vragen voor wien.

V.

SERAFIEN WAS DE VRIEND VAN IEDEREEN; HIJ was een man van ondervinding, en menigeen was hem goeden raad verschuldigd. Daar hij in zijn leven met allerlei moeilijkheden had moeten worstelen, kende hij menschen en zaken. Hij stelde belang in het lot van zijn landgeenooten op vreemden grond, en was hun, die achting verdienden, oprecht genegen. Emeric en zijn huisgezin, om reden van een treffende gelijkenis tusschen beider lotgevallen, was hem bijzonder lief.

En, wie had het kunnen verwachten, Emeric was kort na Serafiën in dezelfde streek toegevallen. Een eindje met het rijtuig, een paar uren met den trein, mits een nacht uitslapen, en ze konden elkaar bezoeken. Serafiën was daar aangeland langs het Oosten, Emeric langs het Westen van Frankrijk. Het is wel waar dat de briefwisseling tusschen beiden er voor iets in was.

* * *

Sedert zijn vertrek uit Kales was Emerics leven zoo bewogen en zoo ongewoon geweest, dat het gebrek aan stille, moederlijke huiszorgen niet erg gevoeld werd. Had het Gods Voorzienigheid alzo geschikt? Zie, bij de eerste langtijdige vertoeving, in Noord-Bretanje, kreeg zijn dochttertje Berthilla zoo'n diep besef van de zending, die zij ten opzichte

van haar vader en haar broeders te vervullen had, dat er weinig in den huiskring veranderd scheen. Plots was die dochter, was dat zusje voor gansch het gezin een moedertje geworden. Haar zorgvuldigheid, haar voorzienigheid, haar werkende liefde staken in 't hart van die mannen en die jongens zoo'n diepe overtuiging van haar noodzakelijke en weldoende taak, dat zij voor Berthilla stonden als voor een teerbemind en gezaghebbend personage. Zij vertrouwden haar alles toe; was er nieuws, zij moest het eerst weten; kwam er een brief, zij zou hem opensnijden, en de mannen lazen hem mee over haar schouder. Zij spraken stil in huis, en konden zij wel eens hartelijk lachen, zij schenen immer ondereen te redeneeren; waren de kleinsten soms wispelturig, Berthilla en de groote broeders brachten ze tot bedaren met een lonkje of met een gepast woordje zonder erg.

Men zou gezegd hebben dat er verschillende vrouwen in dat huis waren. Moeders geest zweefde daar voort, en Berthilla scheen zich als een moeder te vermenigvuldigen voor de zorgen van elkeen. Het is dan niet te verwonderen, dat de familie welvarend was.

Emeric zag dien toestand aan met welbehagen. Weliswaar Remi, de oudste zoon...

Remi, de oudste zoon, ging weldra trouwen met een Fransche boerendochter, die een rijk erfdeel had. Jules, de tweede, zou naar alle waarschijnlijkheid niet lang wachten. Zou het dan de beurt van Berthilla zijn? Daar dacht Emeric dikwijls over na. Zij was voor hem de grootste schat, en toch zou hij het bitter beklagd hebben had zij, om reden van haar slaafsche toewijding en zorgen voor 't vaderlijk huis, voordeelige gelegenheden laten voorbijgaan, op gevaar af van haar levensbaan te storen of te breken; zoo'n begaafd kind was wel een goede kans waardig.

* * *

Gelijk wie in huis kwam, kon even gemakkelijk en ongedwongen met Berthilla spreken: over het land, over de stallen, over de markten, over den huishoud en dies meer; het mochten bekenden of vreemdelingen zijn.

Zij had ook, met een bepaalde overhelling naar haar moeder, een sterken godsdienstzin overgeërfd. Zij las dagelijks het avondgebed voor met haar fijne stem, en al de mannenstemmen antwoordden in koor, en ze waren allen geknield vóór het versierde Lieve-Vrouwebeeld. Was er, ook in de week, een kansje om naar de Miste te gaan, of om een handje toe te steken in de kerk, zij snapte 't onmiddellijk mee. Haar opschik in 't weggaan en haar weerschik ter hoeve was 't werk van eenige sekonden.

* * *

Ik heb meer dan eens dat dorpje en die kerk bezocht. De hofstede van Emeric was er dichtbij gelegen. Hij had met opzet een andere hoeve verlaten, waar hij ver van de kerk verwijderd lag. De kans was gunstig geweest; hij had niet ver moeten verhuizen, en hij had het gedaan voor hemzelf en voor de kinderen. Het woord van Berthilla had voor die verhuizing wel den doorslag gegeven, - maar dit mag niets afdoen van de gesteltenissen der gansche familie op zoo'n gewichtig punt.

Zij waren daar dubbel gelukkig, én door de nabijheid der kerk én door de degelijkheid der nieuwe hoeve. Daarenboven konden de jongens voort naar het patronaat gaan in het nabijgelegen stadje.

Ik vernam er, dat er dan sedert acht maand ongelukkiglijk geen pastoor op die parochie meer was, wat de uitwijkelingen bitter betreurden. Dat bisdom lijdt vreeselijk aan priester-schaarsheid. Tijdens een van mijn omreizen ston-

den vijf dekenijen open, bij zooverre dat de aartsbisschop nauwkeurig onderzocht welke parochianen het best zorgden voor hun herder, en het besluit klonk onverbiddelijk: degenen die hun pastoor in ellende laten, kunnen er dan maar zonder blijven. Emeric heeft mij verteld dat, in die ongodsdienstige streek, de bevolking niets voor haar herder over heeft. Zelfs in het naburig dorpje, waarheen zijn betreunde pastoor nu verplaatst was, een dorpje waar de wijngaarden dezelfde faam als die van Tours verwierven, was het ver van over te lopen: de parochianen konden maar niet verdragen dat de pastoor zelf zijn wijngaard bezorgde en zijn wijnoogst beging om de daghuren uit te sparen. Zij waren gekitteld, omdat zij uit 's pastoors wijngaard geen nut konden trekken, 'k late varen van hem den steun der liefdadigheid te jonnen.

Emeric en zijn familie zagen dien staat van zaken met deernis aan; zij deden al wat zij konden om den toestand te verzachten, maar tot hun groot spijt konden zij niet ten volle in de noodwendigheid voorzien.

- Niemand zou hier, - vertelde mij de zorgvuldige Berthilla, - in die arme kerk een veegborstel hanteeren of een bloemke plaatsen, zonder dat er munt bij is. Ik heb wel een paar groote manden broel en vuiligheid uit de sakristie weggehaald, en ik heb ze daarna netjes geveegd zonder stuiven, maar het is moeten geschieden buiten de weet van de Fransche kuisvrouw.

* * *

- Daar er nu geen pastoor meer is, - zei ik aan Emeric, zal het wel noodig zijn dat ik eerst in de kerk ga onderzoeken of alles in orde is voor het celebreeen van de H. Mis. Gij gaat morgen uw Paschen houden?

- Ja, Eerwaarde, Berthilla zal u vergezellen na het vesperei. Zij heeft de sleutels van de kerk, en zij bewaart zelfs de kostelijkste vaten. Zij heeft dat voorgesteld aan den pastoor, en het verkregen. Hij was hier als thuis, en komt hier nog dikwijls, nu hij elders woont.

* * *

In de kerk gekomen bemerkte ik dat er geen licht in de godslamp was, noch bloemen in de vazen, noch kaarsen in de kandelaars.

- Is Onze Lieve Heer in de kerk? - vroeg ik.

- Ja zeker, - antwoordde Berthilla zeer zachtjes, uit eerbied, - de pastoor heeft het stellig verzekerd.

Wij knielden al voorbijgaande voor het arme tabernakel, en in de sakristie vond ik een zilveren ciborie in een vervallen kast.

- Is er meer dan één ciborie?

- Er is maar één.

- Hoe kan Onze Lieve Heer dan in het tabernakel zijn?

Zij trok twijfelend haar schouders en haar wenkbrauwen op.

- Wij moeten toch onderzoeken wat er van is, - zei ik, en wij ontstaken twee kaarsen die daar lagen; ik nam roket en stoel en zocht Onzen Lieven Heer in het tabernakeltje.

Niets.

- Ik vind niets, - fluisterde ik.

- De pastoor heeft het toch stellig bevestigd.

Ik legde dan de hand op de gewijde doeken, die altijd onderaan in de tabernakels liggen. Ach! wie had het kunnen raden? De pastoor, verplicht om zoover van zijn tweede parochiekerk te wonen, had zich, uit vrees voor de communisten in de twee naburige steden en om alle heiligschennis te

vermijden, zoals het onlangs in die twee plaatsen gebeurd was, genoodzaakt gezien de heilige Hosties te laten rusten, zonder licht in de kerk, zonder het kostelijk schutsel van een gouden of zilveren vat, arm en schamel in de plooien van een linnen niesdoekje gewikkeld...

Ellendige streek, zoo rijk aan geld en goed, en zoo arm aan liefde Gods!

Toen wij de kerk gingen verlaten, fluisterde Berthilla:

- Die muurschilderingen zijn, zeggen ze, van de elfde eeuw. Het ministerie van schoone kunsten heeft ze geklasseerd. Wat beteekenen die aardige figuren?

- Zij verbeelden de Kindsheid en het Verborgten Leven van Onzen Lieven Heer, en dan de Bekoring in de Woestijn en de Bruiloft van Cana. Ziet gij daar de Drie Koningen? Daar de Ster? Daar de zes kruiken? En daar dien palmboom bij de vluchtende Heilige Familie?

- Inderdaad. Wel wel!

- Gij ziet daar dien boom en dien struik. 'De Vlucht naar Egypte' herinnert aan zooveel liefelijke legenden, die ons het Kindje Jezus voorstellen, beschermd tegen de benden van Herodes door een barmhartigen palmboom of het meedoogend gebladerte van een saliestruik... En hier, in deze verlaten, bijna priesterlooze kerk, mag ook niets zijn goddelijke aanwezigheid verraden.

En Berthilla fluisterde en stapte nog zachter dan te voren.

Hadden wij geweten wat er straks zou gebeuren, ik had het tabernakel niet hoeven te openen; de E.H. Pastoor ging nog dien avond aankomen.

Het was in 't midden van de week na Beloken Paschen. Er heerschte opeens een buitengewone bedrijvigheid in het anders zoo eenzaam kerkje. De Fransche kuisvrouw rukte er binnen, gewapend met borstel en bezem, en joeg vervaarlijke stofwolken van de roode sponsige tegels naar het laag

gewelf op. Zij botste met haar borstel tegen de houten plinten van altaar en koorstoelen, en vervulde het heiligdom met een dof gerucht. Terwijl het roode stof onmeedoogend nederzeeg op banken en stoelen, en de laatste palmtak van Palmenzondag buitenvloog, kwamen eenige vrouwen binnen met een schrik van takken en blâren en bloemen om het koor te versieren. Er zou een huwelijk ingezegend worden bij zonsondergang.

Het duurde niet lang of daar kwamen de trouwers. Ze waren alle twee op hun pierlaffinkste en in 't splinternieuw: madame met wit gaas over 't hoofd, zat gespannen in een nauw kleed, als een regenscherm in zijn foedraal; mijnheer pronkte naar het laatste snufje: slappe hemdsboord, fladderende kravat, tamelijk wijde broekspijpen met opgesloofde randen om goed de verlakte schoentjes en de zijden streepkousen te laten zien.

Berthilla gaf er weinig acht op, en zei onverschillig, al naar huis gaande:

- Dat gebeurt hier nog alzoo, onverwacht, op elk uur van den dag. Maar die kuisvrouw! Hebt ge dat gezien? Arme kerk! Had Onze Lieve Heer in zijn armoe nog wat Vlaamsche netheid voor sieraad! Ik zal die veegster trachten te hebben, ik zal ze leeren vagen met nat zand.

Dat was, na wat zij zooeven gehoord, gezien en gevoeld had, het vast en praktisch besluit van haar werkdadige godsdienstigheid.

* * *

's Anderendaags bemerkte ik stoelenmakers in de schuur: een man van rond de veertig en twee jongens von omtrent vijftien. De vorm van hun vilten hoedje verried Italianen. Zij hadden met Emeric een akkoord aangegaan voor tien

stoelen tegen tien frank stuks, die in één dag moesten af zijn.

Voortdurend zag ik een of anderen van de acht zonen rond de schuur staan treuzelen, en 't werk van de zwervende fabrikanten met belangstelling gadeslaan.

Zij hadden zelf de biezen medegebracht: lange slappe, van twee meter lang; het olmenhout hadden ze gevonden ter plaatse: daar lag een donkere hoop takken en twijgen rondom hen. Naarmate zij kapt en kleunden, vlogen de witte spaanders in 't ronde als sparken. De biezen, gedraaid en gewrongen door de vlugge handen van de stoelendraaiers als door de raderen van een levende machien, bedekten weldra den eersten kloeken, landschen stoel, die te middag als model te prijken stond. Elk mocht er op zitten: hij stond vast als een driepikkel, was noch te hoog noch te laag, en steunde degelijk den rug.

Toch zouden zij niet gedaan krijgen vóór den avond. Het bleek naderhand dat er stoffe was voor twaalf stoelen.

De jongens zeiden de een na den andere:

- Vader, uls wij maar niet gefopt zijn met dat vreemd volk.
- Wij hadden er slechts tien nodig.
- Wie weet wanneer wij dat volk kwijtgeraken?

Berthilla had die menschen gediend 's noens; met goeie pap, warme pataten en schellekes hoofdvleesch. Zij had ze vriendelijk aangesproken, en met een gunstig oog aangezien. Zij hield zich sterk tegenover de broeders en zei:

- Maar die drie menschen werken voor zes en leveren goed werk. Het zijn zeker geen bedriegers.

In den namiddag, onder het werk, ging zij nog eens tot bij de Italianen en sprak ze aan in 't Fransch:

- Gij hebt al veel hulp van uw twee zoontjes.
- Het zijn mijn zonen niet, juffrouw, - zei de Italiaan.
- Welhoe dan?

- Het zijn twee broertjes, zonen van mijn geboorteland, die hen aan mij heeft toevertrouwd. Hij kent mij. Die jongens moeten toch een ambacht leeren. Het is zoo slecht voor de menschen in Italië.

- Wel wel toch, en hoe heeten die mannekes?
- Die daar Augustino, en die andere Alfonso.
- Wij hebben ook juist een Gustje en een Fonske. Tot straks!
- Tot straks, signorina!

Zij werkten tot in den nacht, bij het licht van een lantaarn, baden dan vóór een kleine madonna, die de jongste op zak droeg, en sliepen in het hooi lijk gelukzaligen.

Den volgenden morgen waren zij heel vroeg aan 't werk. Een voor een kwamen de jongens weer loeren en liepen naar vader.

- Vader, er zullen meer dan twaalf stoelen zijn!
- Vader, er zijn er al veertien!
- Zestien!
- Twintig stoeien!

Wat wilt ge? Al 't hout lag gereed gekapt en ze wrochten met drieën zonder verpoozen. Het was als een toovering van stoelen: alle tegen tien frank, en alles zou afgewerkt zijn vóór den tweeden avond.

Berthilla hoorde, zag en zweeg. Zij glimlachte eventjes en liet begaan. Doch vader werd ongerust; hij werd zelfs halvelings kwaad, omdat het getal stoelen nu geklommen was tot twintig, ja tot twee dozijn met den vijf-en-twintigsten toe!

- Vijf-en-twintig stoelen! - riep Emeric uit, - die deugnieten! ze hebben me bedrogen.

Het ging slecht verlopen. Zij waren met negen mannen t'akkoord... Berthilla kwam er tusschen:

- Och Heere! Het is al erg genoeg dat die menschen alzo moeten tjolen.
 - Wat moet ik doen met al die stoelen?
 - We hebben zóóveel slechte stoelen in huis.
 - Ja, maar vijf-en-twintig! voor één huis!
 - Het huis is groot; het is een nieuw gebouw met vele plaatsen; het is niet lijk die domme gebouwen van den ouden tijd in deze streek. Moeder zou ook niet boos geweest zijn op die menschen... Als eens ons Gustje en ons Fonske naar een ander land moesten gaan stoelen maken?...
- Daarop mochten de vijf-en-twintig stoelen binnenkomen.

* * *

Ik was een oogenblik met Emeric alleen en zei hem:

- Wat een zegen hebt gij daar in huis.
 - Berthilla?
 - O ja!
 - Inderdaad. Zij heeft mijn huishouden gered. Zij heeft ons allen gelukkig gemaakt.
- Ik moet u bekennen, dat haar geluk mij nu ook bekommert en dat het aan mij niet zal liggen.
- Ik heb vastgesteld op eigenaardige, ja onbetwifelbare wijze, dat zij weldoet aan haar evenmensch en ook aan Dezen van hierboven.

* * *

Wanneer ik heentrok, belastten mij om strijd de vader en al de kinders, dat ik hun beste groeten zou brengen aan Serafien en Eulalie. Volgens het plan van mijn reis, ging mijn volgend bezoek derwaarts.

VI.

BIJ SERAFIEN WAS HET DIENSTPERSONEEL VERgroot en veranderd. Er waren vier Polen: twee knechten en twee meiden. Ik zat voor een eng venstertje van die eigenaardige hoeve mijn briefwisseling te schrijven. Zij zaten te vespereeren. De Polakken praatten ondereen in hun onverstaanbare muzikale tale, waarvan het ABC bij de veertig letters telt. Ze spraken stil en zacht zw... zw... ch... ch... rrr... rrr... Stanislas... Ivanovitch... Krakowia, enz.

Dat moest de vioolzachte begeleiding zijn van het sterk afgeteekend gesprek van Eulalie en Serafien, die ook, aan 't uiteinde der lange tafel, rechtover elkander hun vier-uur-boterham aten.

Het zijn leelijke manieren de menschen hun gesprek af te luisteren, vooral nog als men verdiept schijnt te zijn in 't brievenschrijven. Maar ik wist dan nog niet dat die samenspraak eens zou geboekt geraken: alleszins een verzachtende omstandigheid.

* * *

Serafien. - Ze zouden hem daar willen houden.

Eulalie. - Waar?

Serafien. - Ik heb het al dikwijls gezegd: bij den troep.

Eulalie. - Wie?

Serafien. - De officieren.

Eulalie. - Waarom?

Serafien. - En waarom zou-je gij hem liefst houden?

Daarop zwegen ze een poosje.

Eulalie. - Ik geloof waarlijk, dat gij er mee gediend zijt. Wij hebben geen neuzemaker noodig. Dat hij maar seffens naar huis komt als zijn dienst uit is. Bovendien, ik word verlegen. Hij schrijft zoo dikwijls niet meer. Er moet iets haperen. Zijn kameraad heeft ons iets geschreven, dat hij een tuimelperte gemaakt heeft met een wild paard; hij is op zijn hoofd gevallen; wie weet...

Serafien. - Zijn aalmoezenier heeft geschreven dat het niets is. Ten andere, een goê ruiter moet vijf keeren tuimelen.

Eulalie. - Hij schrijft zoo dikwijls niet meer.

Serafien. - Gij weet wel dat hij in de manoeuvres gezeten heeft. De jongens hebben dan zooveel tijd niet om te schrijven.

Eulalie. - Ja, die manoeuvres! 't Is ook niet al suiker en zeem in die manoeuvres.

Serafien. - Dat zal hem deugd doen. Al de jonkheden moeten een keer door 't vuur. Als 't al naar hun zinnetje gaat, deugt het ook niet.

Eulalie. - Die jongen is fraai. Zijn aalmoezenier heeft er schrikkelijk mee geboft in zijn laatsten brief: hij is altijd bij den goên hoop, als de soldatenpastoor roept.

Serafien. - Ja, daar ben ik niet bang voor: hij heeft nooit anders in huis gezien.

Eulalie. - 't Is verloren, ik ben niet gerust: hij schrijft zoo dikwijls niet meer.

Serafien. - Trunte marunte...

Eulalie. - De jongen heeft kou gehad in die manoeuvres; heeft gezweet en dan kou gekregen. Zijn kameraad schreef het ons nog laatst.

Serafien. - Flauwe drendels van jongens kunnen daarvan lijden, maar zoo'n knuist, wat kan hem dat maken!?

Eulalie. - Koû gekregen, beregend geweest, met natte kleeren moeten gaan slapen...

Serafien. - Weeral heel die litanie!

Eulalie. - Wie weet of hij niet ziek te bed ligt, en daarom niet meer kan schrijven...

Serafien stond op, stopte een pijp. Eulalie schonk hem nog een pot warme koffie en zeide:

- Jammer dat hij zooverre is! Wij zoo diep in Frankrijk, hij in Duitschland! Anders zou ik hem ook zoo'n potje schenken.

Serafien. - Het is gemakkeiijk voor hem om met verlof te gaan naar tante Eufrazie's. De trein loopt er omtrent recht naartoe.

Eulalie. - Eufrazie schrijft ook, dat hij zijn laatsten congé overgeschrikkeld heeft. Zij weet niet wat daarvan gepeinsd.

Ik plakte daarop een briefomslag toe en ging wat naderbij zitten.

- Wat ben ik tevreden dat gij mij zoo goedwillig rondvoert naar de Belgen, - zei ik aan Serafien; - dat is oprecht schoon van u. Overjaar was het Mielke, en nu zijt gij 't.

- Ja't, - monkelde Serafien, - ik met Mielke zijn looper. Dat paard was half wild als het hier toekwam, en zie nu eens hoe schoon dat kan loopen, en zacht lijk een koe! Mielke heeft het gedresseerd. Er zijn nievers zoo'n paardentemmers meer te vinden. Ik heb hem niet moeten helpen.

Eulalie schoot in:

- In plaats van hem wat in te toomen. Ge ziet nu wat er van komt. Hij is schier verongelukt.

- Verongelukt? - vroeg ik.

En dan vernam ik heel de historie van het wild paard in Duitschland.

- Weet gij 't nog, toen ik den laatsten keer hier was, hoe Mielke mij rondvoerde en den laatsten keer door een verschrikkelijke dondervlaag met mij naar de tram reed? Wij waren beiden slekkenat...

- Ja, - meende Eulalie, - toen kon hij naar huis komen, ander kleeren aandoen en droog gaan slapen. Maar nu...

- Eulalie, - zei ik, - ik heb dit jaar kunnen zien hoe goed uw man hier staat met Franschen en Belgen. Hij is overal gekend lijk kwâpenning. Iedereen spreekt van hem met lof: over zijn land, over zijn beesten, over zijn verstand van de boerderij.

- Er is toch zoo'n tjolen aan, - antwoordde ze. - Zie, ik moet nog eens beginnen voor de zwijnen. Het is nooit uit.

- En over jaar, - ging ik voort, - zag ik hoe populair Mielke overal was. Ge hadt gezegd dat het deel uitmaakte van elk huisgezin.

- Gij moet dat gezien hebben om het te kunnen gelooven, - bofte Serafien.

- Ik heb tijd en gelegenheid gehad om Mielke te leeren kennen, en ik ben blij ook.

- Ik ben ook blij, - loech Serafien, - dat gij mijn jongen zoo goed kent. Hij houdt veel van u.

- Ja, - wist Eulalie, - mijnheer de pastoor, hij houdt veel van u.

- Ik praatte gaarne met hem.

- En hij met u, - antwoordden ze beiden tegelijk.

- Het is een brave jongen, men kan er dwars door kijken.

* * *

Intusschen waren de Polakken opgestaan; een van de

vrouwen ging naar Eulalie en begon met haar te spreken in 't Poolsch.

Dat was een echt wonder: die menschen waren elkander zoo wel gewoon, dat Eulalie plat-West-Vlaamsch sprak, en een der Polen Poolsch, en ze verstonden elkaar. Als Serafien hetzelfde wilde doen, verstond de Poolsche niets meer. Ik probeerde 't, en 't ging ook niet. Daar was tusschen die twee vrouwen een fijne verstaanbaarheid van klanken ontstaan, die de fijnste taalkundige met moeite zou kunnen uitleggen. Het ging natuurlijk over gewone huiselijke zaken en huiswerk. Maar ditmaal beweerde Eulalie, dat Rosalie verklaarde, in naam van haar landgenooten, dat zij wilden hun Paschen houden! Het was onmogelijk geweest, volstrekt onmogelijk, om een Poolschen priester te hebben. Serafien had er al voor gedaan wat hij kon.

Eulalie had zich niet vergist, het was zoo. Dan had ik de vier Polakken rond mij. Een kon een weinig Duitsch. Anderen hadden een Poolsch kerkboek met Latijn in; na veel zoeken en pogen kon ik hun doen verstaan dat zij, om te biechten, de geboden Gods in hun boek konden toonen, en 't getal zonden aanduiden met de vingers.

Eulalie en Serafien hadden veel plezier aan dat gebarenspeel, want de Polen begonnen onmiddellijk te repeteeren. Vooraf hadden ze met heel duidelijke gebaren aangetoond hoe zij wilden ter H. Tafel gaan, en de absolutie van den Priester ontvangen. Er was geen doen aan. Zij wilden kost wat kost hun Paschen houden, en ik zou niet mogen vertrekken vooraleer het gebeurd was. Op een einde hingen zij alle vier tegelijk aan mij, kijkende in mijn oogen; en als ze zagen dat ik knikte, kusten zij met vreugde mijn rechterhand.

Zij hielden dan hun Paschen, de vrouwen in haar Poolsche kleedij: wijde rok, kleurig bovenjak en kakelbonte

hoofddoek, zóó schoon dat geheel de Belgische uitwijkelingschap er door gesticht was.

- Mielke had dat nog moeten zien! - zei Eulalie aan Serafien.
- Hij zal met die menschen kennismaken als hij van den troep komt, - troostte hij.
- Moet hij dan geen officier worden?

VII.

EEN MAAND LATER KREEG IK EEN BRIEF VAN Serafien: ‘E.H. Pastoor, ik zit in 't verdriet. Mielke ligt ziek in het hospitaal te Parijs. Wilt gij hem met de eerste occasie gaan bezoeken?’

Serafien hield niet van schrijven; als hij schreef was het kort. Ditmaal was zijn brief zeer kort. Ternauwernood had hij er den naam van het hospitaal in vermeld.

Dat schrijven hield wat in!

Had Eulalie geschreven: ‘Ik zit in 't verdriet’, ik zou er overgegaan zijn. Maar hij! Nu, dat was misschien veroorzaakt door de verrassing... Serafien had gemeend dat Mielke niets kon deren, en met den eersten omme slag...

En Mielke lag in 't hospitaal te Parijs!

Wat was er dan in die laatste maand gebeurd? Was dat een burgershospitaal? Een soldatenhospitaal? Mielke was toch in 't Fransch leger niet! Was 't eerst naar zijn huis gekomen? Of was 't van Duitschland recht naar Parijs gegaan? Zijn diensttijd was nog niet uit; hoe mocht het dan het leger verlaten? Het is waar, dat het zeer gaarne gezien was door zijn overheden; het zal mogelijk een voetje-voor gehad hebben ingeval van onpasselijkheid. Onpasselijkheid? Het moest meer zijn dan dat, anders zou Serafien in 't verdriet niet zitten.

Zoo stelde ik mij honderd vragen, tot op den dag dat ik een nieuwe reis naar Frankrijk ondernam. Ik moest langs

Parijs, en schikte 't zoo dat ik er eenige uren kon vertoeven.

Gevraagd aan een politiemann waar 't hospitaal gelegen was. Seffens duidde hij mij straat en tram aan. Het was nogal ver. Ik was nog nooit in dat kwartier van de wereldstad geweest.

* * *

Dat hospitaal was een ziekenhuis zoo groot als een stad. Aan den ingang waren er een heele reeks winketten, lijk in een spoorhalle: een winket voor elke afdeeling.

Ik ging naar 't eerste 't gereedste en vroeg:

- Waar kan ik ievers Mielke vinden?

Er werden mij een hoeveelheid vragen gesteld, daarna werd een groot boek doorbladerd. Ze kwamen op de letter in kwestie, en ze duidden mij aan: kwartier zooveel, zaal zooveel, rij zooveel, bed zooveel. Wat een wereld! Wat een doolhof! Het was zoo groot als de 'Champs-Élysées', maar heel anders! Ik zag hier en daar zieken trakelen, zieken wegdragen, zieken langs de muren staan en op de banken zitten. Rechts en links zag ik lange gangen van binnen; hovingen en open plaatsen van buiten. Ik vroeg effenaar waar 't kwartier lag. Eindelijk! Ik kwam er aan, na reeds veel menschelijke mizeries gezien te hebben. Opletten nu! het is weldra te doen. Overal zag ik mannen van verschillenden leeftijd in blauwe lijnwaden kleeren. Vele groetten mij vriendelijk, en ik kon niet nalaten hier en daar een woordje te smijten.

Ik was zichtbaar aan 't zoeken rechts en links. Opeens kwam er iemand op mij toe, en 'k dacht: die zal zeker meegaan om mij den weg te toonen.

Hij sprak jandorie Vlaamsch, en zei:

- Wel, wel, mijnheer pastoor, gij moet niet verre meer zoeken!...

- Ik zoek...

- Mielke!

Ik stond een oogenblik verdwaasd, bezag den jonkman van hoofd tot teen, en:

- Mielke! - zei ik dan ook, en verborg mijn ontroering.

- Kom, - zei het, - er staat daar een bank, laat ons daar samen wat zitten. Wat ben ik blij, dat gij me hier komt bezoeken. Vader had het mij gezeid.

- Gezeid, Mielke?

- Ja zeker; niet geschreven. Hij heeft het mij Zondag laatst gezeid.

- Waar heeft hij...

- Hier te Parijs. Maar kom, wij gaan wat praten.

Terwijl wij naar de bank gingen had ik geen oogen genoeg om Mielke te bezien. Was dat Mielke? Die schouders, ja die breede borst waren de zijne; maar die witte ooren?... die groote oogen, gewoon te staan in een ronden kop, zaten nu in een smal, bleek gelaat. Wij zaten samen op de bank in de schaduw, - want er was dan felle zon op 't einde van Juni.

- Vader komt mij elke week bezoeken.

- Van zooverre?

- Ja. Hij vertrekt den Zaterdag-avond, komt in Parijs den Zondag-morgen; komt dan bij mij, passeert hier zijn dag, en vertrekt 's avonds naar moeders huis: alzoo verliest hij weinig tijd voor het werk op de hoeve.

- Wat ziet vader u toch gaarne! Zeg, Mielke, gij spreekt veel over vader, maar hoe is het nu met u?

- O! 't is beter, veel beter. De dokter zegt dat er veel minder suiker voorkomt bij de ontledingen.

Suiker! dacht ik, Heere! zou het dat zijn? Ik had nog hooren uiteenzetten dat, als oudere menschen die ziekte krijgen, ze er mits veel voorzorgen een tijd kunnen mee voortruk-

kelen; maar als ze valt op een jonkheid, dat het altijd is op zeer kloeke gestellen, en dat ze overgevaarlijk is. Ik dacht zóó, maar ik zweeg natuurlijk. Intusschen bezag ik Mielke's handen: wit, mager...

- Zeg eens, Mielke, het schijnt dat gij een val gedaan hebt. Hebt ge u dan niet verschoten? Een verschot kan soms...

- Verschoten precies...

- Mielke, wij kennen toch een beetje elkander, zeg gij 't maar rechtuit, als 't zoo is.

- Natuurlijk, als ge zoo zeker zijt van uw feit, en zoo opeens...

Het zweeg; maar dan:

- De manoeuvres zijn dan gekomen.

- Uw moeder heeft mij daar iets van verteld.

- Van die natte kleeren?

- Ja.

- Daarna kwamen zeer heete dagen, en ik had dorst, dorst om de zee uit te drinken.

Mijn kameraden zegden mij, dat zulks zeer slecht was, en rieden mij aan om naar de overheden te gaan om verzachting van dienst te vragen. Jammer genoeg, het waren die van vroeger niet meer. Maar ik heb afgezien, want die dorst duurde voort, mijnheer pastoor, afgezien!...

- Ik geloof het, kind, en 't doet mij oprecht pijn aan.

Hij rustte een poosje en hernam:

- Toen de manoeuvres gedaan waren, verschoten mijn eerste overheden geweldig als zij mij weerzagen, en waren verontwaardigd tegen die keien die mij niet geloofd hadden; maar 't was dan te laat beklagd. Onmiddellijk kreeg ik toelating om naar huis te gaan?

- Ge zijt eerst naar huis gegaan?

- Ja. Ik geraakte bijna niet thuis.

- En vader en moeder?

- Zij stonden daar zooals gij zelf, wanneer gij me zooeven zaagt.

Warempel, Mielke had mijn ontsteltenis bemerkt, welke pogingen ik ook gedaan had om die te verbergen.

Dan zei het met een bitteren glimlach:

- Mijnheer pastoor, ik zou zeggen: willen we een toertje doen, maar hier...

Dan richtte het zich schielijk op en voegde er bij:

- Zie, ik ben 't hier schrikkelijk moe, maar 'k ben gelukkig aan 't beteren; ik ga zoohaast mogelijk naar huis: er is veel werk op het hof en op het land, en vader kan dat al niet alleen doen.

- Jamaar, Mielke, ge moet hier blijven tot het geheel gedaan is. Waarom heeft vader u hier geplaatst?

- Omdat de dokters van ginder mij niet konden genezen, zegden ze.

- Ziet ge wel!?

- Ja, maar hier hebben ze mij nu genezen.

- Er zijn in Parijs voorzeker van de beste geneesheeren der wereld, heel zeker; maar ge moet ze laten doen.

We wandelden een stapke verder.

- Ik wil u de zaal niet binnenleiden, mijnheer pastoor. Ge zoudt dat eens moeten zien! En ik moet daarbij zijn! Dat alleen is genoeg om een mensch ziek te maken.

Ik ga naar huis; doe gij een woordje in mijn voordeel. Ik ga den oogst afpikken met de nieuwe pikmachien. Eens dat ik thuis ben, zal het niet meer zijn om nog naar dien smerigen troep te gaan.

't Zei het precies alzoo; ik hoor hem het nog zeggen.

- Mielke, het zal nu tijd worden om heen te gaan: het zijn seffens groote afstanden in zoo groote steden. Ik zal voor u een goeden Vaderons en Weesgegroet bidden, en ik zal volhouden, gij moogt er op rekenen.

- Doe dat, mijnheer pastoor: alzo zal 't gaan.

Er kwam een vreugdeblos op zijn mager gelaat; zijn oogen vonkelden ineens met al het vuur dat ze ooit beziel had, en 't zei:

- Het is den eersten en den laatsten keer dat gij mij hier bezoekt! Tot weerziens, niet hier, maar thuis.

Daar lag een koppige vastberadenheid in die woorden.

* * *

Daarop trad ik van de ziekenwereld in de wereldstad. Heel het laatste mode-journal ging in levenden lijve langs de gaanpaden of snuisterde in de bazars, of werd gediend in de drankhuizen door gladde koppen met zwaluwstaarten en witte schorten; en dat scheen toch al zóó onnoozel: ik had de schim van Mielke gezien tusschen het beeld van zijn vader en zijn moeder.

Heel de Parijsche wereld, gekleed, gekamd en geschoeid naar de laatste snit, juist als de wassen poppen van het 'Louvre', de 'Printemps', de 'Samaritaine' en de 'Bon-Marché', zoo mannen als vrouwen en kinderen, liet zich voeren in al wat de vervoerkunst tot nog toe uitgevonden heeft: tuffende auto's, schravende trams met gerinkel van bellen, schokkende autobussen met gefluit van schuifelingen, bij 't ouderwetsche getrappel der paarden en 't geklets der aloude zweep.

Tusschen al die geruchten hoorde ik als een lied met drie regels:

'Is Mielke een vogel voor de kat?'

En seffens daarna:

'Te Parijs zijn felle doktoors.'

En eindelijk:

'Als 't maar niet wegloopt... 't Zal wegloopen!
De vogel zal gaan vliegen!...'

VIII.

EMERIC HEEFT ONS TOCH ZOO DRINGEND ONTBODEN, - zei Eulalie aan haar man.

- Ik weet het wel, - antwoordde hij. -

- Hij is ook zoo goed geweest om ons eerst te bezoeken.

- Welnu? gaan wij er niet heen?

- Ik zou zeggen: neen, indien ik mijn wekelijksche reis naar Parijs moest doen; het is lastig, als men heel de week gewerkt heeft, om zoo twee nachten op den trein te zitten. Nu heeft Mielke geschreven, dat het veel beter gaat; het zal niet noodig zijn nog derwaarts te gaan; zooveel te beter! God zij gedankt. Wel, ik zou deugd hebben om eens een uitstapje te doen tot bij Emeric. Wij hebben deze laatste dagen nogal...

- ...Geleden, - voltrok Eulalie; - ik zou er ook deugd van hebben. Ik ben wel altijd liefst thuis. Maar Emeric is toch onze beste vriend, en 'k zou gaarne 'nen keer weg zijn, ik weet niet waarom.

- Ik weet wel dat ge een huisduif zijt, en als Miel zooverre niet was, ge zoudt gij niet peinzen op uitgaan.

- Daar hé-je 't, vent, en 't is bij u hetzelfde.

Serafien trok zijn hoofd scheef, om te zeggen van ja.

- Wij mogen rekenen op onze Polakken, - zei hij; - Rosalie zal wel voor ééns boerin spelen.

* * *

Emeric wist de komst van te voren en Berthilla had haar best gedaan om hen wel te ontvangen. Hoe smakelijk het noenmaal ook was, toch smekten Eulalie en Serafien nog meer aan 't verkwikkend tooneel van orde en netheid, die heerschten in de kroostrijke woning. Die kinderen waren allemaal erfgenamen van Vlaamsche deugd, hoewel, opvallenderwijze, verschillend van aard.

De oudste, die op trouwen stond, was boer door en door. Serafien zag in hem de begaafdheden, die hijzelf aankweekte bij Mielke, en hij was in staat om zelf een hoeve met bekwaamheid te besturen.

De tweede was door Berthilla afgericht om haar te helpen in 't koken, kuischen en opdienen. Zoo kwam hij in de eetplaats met den schotel op één hand en de witte servet op den arm. Terwijl hij vooruittrad met het eerste gerecht, staarde Berthilla hem na met edelen trots: dat was de vrucht van haar werk, haar eere en haar vreugde. Wat schoone tafel volk, en wat knappe diener! De broeders hadden soms leute met hem als ze hem zagen schotels wasschen en schoven effen leggen, maar hij lachte hun dan toe, zeggende: gij kent uw paard en uw spade, - ik ken dat ook, maar nog iets er bij.

Gustje, al aanleggende om een goed landbouwer te worden, was van aard een diplomaatje, dat in alle dingen alles te baat nam om tot zijn doel te geraken. Het was geweldig liefhebber van het rijwiel, en verlangde te kunnen om ter zeerst rijden met Mielke; maar telkens er naar de Mis te gaan was, wist het met den grootsten uiterlijken ernst te futteren aan de rijgkoorden van zijn schoenen, tot de broers vertrokken waren, om alzo 'te moeten, ten einde niet te laat te komen, de velo gebruiken'. Berthilla wist zijn diplomatie te leiden en stillekes aan, met eerbied voor zijn aard, er al het goede uit te trekken dat er in lag.

Fonske, het jongste, had een bijzonderen trek naar de kerk en de priesters. Als ik er ging, waren zijn oogen nooit uit de mijn, en het nestelde altijd om een of andere reden rond mij.

- Wie weet, - zei Berthilla van tijd tot tijd aan vader, - of er uit dat manneke niet entwat groeit? Zoudt gij het aan Onzen Lieven Heer willen geven?

- Ik spreek daarin gelijk moeder zaliger: eentje op negen is niet te veel, - antwoordde Emeric.

Maurits zou Jules opvolgen in het kokschap, wanneer deze den huiskring zou verlaten, wat moest voorzien worden. Hij had, 't is waar, zooveel aanleg niet als zijn oudere broeder, maar met geduld zou Berthilla een goede 'huismeid' van hem maken.

Toen de koffie gedronken was, werd de ketel kokend water van de stoof genomen om het tafelgerief te wasschen. Maurits moest eerst de beste lepels en vorken schoonmaken, Berthilla zag met een glimlach, en met een oogske gesmeten waar hier waar daar naar de toeschouwers, hoe die arme lepels bliksemsnel door de ongeoefende pollen van den leerling gleden; zij genaakten met moeite den schoteldoek en vlogen één voor één rinkelend in de tafelschuif; 't was als de klingeling van een beiaard.

Tusschenin ging Jules al de toebehoorten van de tafel wegnemen, ving met zorg de kruimels op, plooide met Maurits het ammelaken, en Berthilla wist den flinken jonkman met een woordje en een tikje aan te moedigen, en Mauritske zijn werk te leeren zonder slag of stoot, met een wenkje en een kijkje.

Zij verdwenen daarna in de binnenkeuken. Eensklaps ontstond een oorverdoovend gerammel van potten en pannen, holle ketels en kletterende deksels op de steenen. Mauritske had zich onbehendig omgekeerd, en een schotel afdrogende,

met den elleboog een tas uitlekende kassarollen omgeworpen: dat was een gerucht als een bombardement.

Emeric schudde stillekes het hoofd.

Berthilla verscheen kort daarop, zoo stil en kalm alsof er niets gebeurd was.

- Heb je van je leven zoo'n meisje gezien? - vezelde Eulalie in Serafien zijn oor.

Deze neep zijn oogen toe en knikte.

- Ik heb het genoeg gezien, - zeide hij wat later; - wie ooit zoo'n vrouwtje vangt, zal weten wat hij in zijn huis heeft.

* * *

Emeric, Serafien en Eulalie waren tegen avond samen, terwijl de jongens het stalwerk deden.

Serafien. - Vervloedig! wat 'n menage!... en wat 'n kind is die Berthilla!

Eulalie. - Ik heb geen oogen genoeg om naar die jonkheid te kijken.

Emeric. - Ik weet niet wat ik zonder dat kind zou geworden zijn. Toen mijn Emerance stervende was, zei ze mij: Emeric, Gods Voorzienigheid zal voor u zorgen. Ik geloofde haar, doch kon niet raden wat het beduidde. Ik weet het nu. Ik ben zeker dat zij Berthilla bijgestaan heeft van uit den hemel.

Hij zweeg, keek een wrong elderwaarts en knipte met zijn pinkhaar. Emeric was een man die met recht goed befaamd stond bij al wie hem kenden, zoo Franschen als Belgen. Hij was beter geleerd dan de gewone man en onderhield zijn kunde met 't lezen van ernstige boeken als hij tijd had, wat hem een voornaam voorkomen gaf. Serafien was daartegenover gezocht om zijn praktisch verstand, dat toch ook met

een stevig onderwijs gepaard ging. Die twee mannen hadden veel voor elkaar over.

- Haar lot bekommert mij, - ging Emeric voort, - juist omdat zij mijn lot zoo verzacht heeft.

Serafien. - Er is toch niets voor 't kind te vreezen?

Emeric. - Zekerlijk niet. Maar zie, als ik haar vroeg thuis te blijven tot al de jongens groot zijn, zij zou 't mij niet willen weigeren. En toch mag ik zooiets niet vergen tot loon van al haar toewijding en zorgen. De oudste trouwt nu binnenkort; de tweede zal weldra volgen; ze zullen beiden trouwen met Franschen. Ik had het liever anders gehad; het geloof zit daar zoo diep niet in als bij ons; maar wat wilt ge?... Als het maar treffelijk is... De jongens gaan voort naar het patronaat in 't naaste stedeke; de Fransche priesters houden er het oog op... Komen tusschen... 't Is al wat treffelijk is... enne... goesting is koop!

Serafien. - Zoo is 't, zoo is 't, doch, zonder er doekskes om te winden, ik zou er mij tegen verzetten mocht Mielke 't ooit aanleggen om een française te huwen.

Emeric. - 't Zou inderdaad jammer zijn mocht zoo'n jonkman zich verloren smijten; 'k wil zeggen, versta mij niet slecht, bij ongelukke slecht varen. Het kan iedereen overkomen. Maar Emiel is - toch te - wel.

Hij drukte op de drie laatste woorden.

Serafien. - Als hij nu maar gansch geneest, zal de troep hem geen kwaad gedaan hebben...

Eulalie. - Hij zal zich nu misschien wat leeren zwichten.

Serafien. - Hij zal er integendeel deugd van gehad hebben. Denk nu toch eens hoe voorzienig! Hij heeft van zijn soldatendienst gebruik gemaakt om kennis te maken met Duitsche, Hollandsche en Belgische handelaars, in 't vooruitzicht...

Emeric. - Ja, die jongen is - te - wel. O! ik ken hem van nabij!

Eulalie. - Ik zou hetzelfde moeten zeggen van uw Berthilla. Wat een engel!

Serafien. - Een ware benedictie! Als dat kind ooit zijn huis verlaat, God leide haar stappen!

Emeric. - Er is eigenlijk nog niets dat presseert.

Eulalie. -Voor ons Mielke ook niet!

Serafien glimlachte onweerstaanbaar en diep gemeend.

Emeric. - Ik kan het niet verduiken, Mielke staat mij aan, uitermate: het is een buitengewone jongen.

Eulalie. - Berthilla mist het ook niet.

Daarop zwegen ze alle drie.

Wie zou nu eerst de stilte verbreken?

Het was Eulalie, het vrouwmensch. Het moest er uit. Waarom zou zij niet luidop verklaren wat in alle drie hun kop speelde? Het kwam er uit, plat-af en zonder omwegen.

- Dat zou het fijnste koppel zijn onder de kappe van den hemel!

Serafien's oogen laaiden van geluk; zijn kaken waren om in brande te schieten.

Emeric zuchtte van genot, lachte lijk een morgenzon in de lente, en zei:

- Als 't er op aankwam, zou ikzelf het haar aanraden.

Eulalie. - Ik zeg het (er is thans nog geen haast bij; wij kunnen nog eenige jaren werken): moest ik zien dat Mielke goesting krijgt, ik zou hem spreken van Berthilla.

Serafien. - De mensch wikt, maar God beschikt.

Emeric. - Het is zeker dat er geen schooner kroon zou kunnen staan op onze vriendschap.

Berthilla kwam binnen met twee emmers melk aan een schouderjuk.

IX.

OP ZEKEREN MORGEN, OP 'T UUR VAN HET ONT-bijt, kwamen de ziekendieners als naar gewoonte aan 't bed van Mielke; zij vonden er de blauwlinnen ziekenkleeren netjes op uitgespreid liggen, maar van Mielke of al wat hem toebehoorde was er noch ulster noch pulster meer te zien.

Het was overigens niet gewoon in den bak of den strop te loopen; het had het goed oogenblik wonderwel gekozen, rekening houdende met den afstand naar de statie en het uur van den trein. Het kwam thuis, zeer vermoeid en deerlijk om zien tengevolge van de groote reis tot midden-Frankrijk. Het deed zichzelf een onbeschrijflijk groot geweld aan om er kloek en blij uit te zien al verschijnende voor zijn ouders.

Het gaf zich natuurlijk uit als genezen verklaard te Parijs, en dat het nu nog alleen de vrije lucht noodig had, oefening van de spieren en vele vijven en zessen. Na korten tijd was de oogsttijd daar, en men zag Mielke met de nieuwe pikmachien bijna geheel den oogst afpikken.

Onder dien blauwen brandenden hemel, in de droge lucht die de streek kenmerkt, tusschen de bosschen die de warmte als stil legden en insloten, leed Mielke geweldig onder de hitte, en zijn dorst was onleschbaar. Maar het wilde niet ziek zijn; het wilde een felle boer zijn als zijn vader; het wilde zijn vader helpen; het wilde... het wilde...

En iedereen zei: hoe is het mogelijk dat die jongen zulk een arbeid doet?

Serafien sprak er over aan de geneesheeren van de streek.

- Kan hem dat geen kwaad? Kan dat voor hem geen slechte gevolgen hebben?

- Wij staan hier voor een eigenaardig geval, - antwoordden zij; - zeker, sedert hij op 't land werkt is hij niet verslecht, integendeel. Het is alleszins een slaande geval van autosuggestie.

- Hoe noemt gij dat?

- Autosuggestie.

- En waarin bestaat dat?

- Dat bestaat hierin: een gezonde mensch kan zich zoodanig inbeelden dat hij ziek is, dat hij inderdaad ziek wordt; en omgekeerd, een zieke kan zich zoodanig inbeelden dat hij genezen is, dat hij daar feitelijk van geneest.

- Is dat te allen tijde zoo geweest?

- Ja, maar op den dag van heden wordt dat dieper ingestudeerd.

- Auto... 't is nu al van auto dat de klokke slaat; als mijn jongen daarmee kon genezen, dat zou nog de beste auto van al zijn!

X.

IN HET BEGIN VAN OKTOBER KREEG IK EEN brandbrief uit midden-Frankrijk:

‘Mijnheer pastoor, 't is ommege­slagen met Emiel; hij is hervallen. Het is erger dan te voren. Hij verslecht. Ik ben zeer verlegen en 'k zit in 't verdriet. Wilt gij komen om zijn biecht te hooren?’

Dat was nu nog erger dan een reis naar Parijs; het was driemaal zoover; en ik was dan thuis en kon niet onmiddellijk vertrekken. Ik wikte en woog dat geval langs alle zijden en kanten: er was zichtbaar haast bij, maar was het gevaar waarlijk dringend? Handelde Serafien niet, gedreven door zijn overgroote liefde voor zijn kind? Zag hij den toestand niet al te zeer in 't zwart? Wat daarmee gedaan? Het zekerste moest gaan vóór 't onzekerste.

Terwijl ik dat alles overwoog, viel mij een gelukkige gedachte te binnen. Juist in dien tijd moest een aalmoezenier uit Saône-et-Loire komen, en die kon zeer gemakkelijk terugreizen langs het departement van den zieke. Onmiddellijk nam ik pen en papier en schreef met aanduiding van trein- en tramlijnen, en de manier om Serafien met zijn rijtuig aan de naaste statie te krijgen. Dat was een heele inwikkeling voor iemand die voor 't eerst die streek bezocht. Ik beval de zaak aan Gods Voorzienigheid en wachtte de gebeurtenissen af.

Kort daarna ontving ik een brief van dien aalmoezenier,

zeggende dat alles goed afgelopen was, en dat waarlijk heel die biechtreis als met speldekes was thoope gesteken. Ik kreeg ook nog een brief van Serafien, die schreef over zijn groot geluk, omdat Mielke zoo wel gesteld en zoo gerust was als een eerste-kommunikant. Hij vroeg ook dringend om gebeden. Van zijn kant had de aalmoezenier bevestigd, dat er hoegenaamd nog geen sprake was van sterven. Ingezien dat alles, schikte ik mijn nieuwe reis om zonder overbodige haast de Belgen van midden-Frankrijk te bezoeken, en binnen de veertien dagen aan te landen op de hoeve van Serafien.

Ik deed het alzo en stelde mijn hart gerust. Ik had zorgvuldig aan Serafien dagen en datums aangeduid, opdat hij mij op mijn omreis zou kunnen volgen, en mij verwittigen ingeval van nood.

* * *

Het gebeurde dan op den eigensten stond waarin ik aankwam bij Lieven Herman van Passchendale, in de omstreken van Bourges, dat Melia, zijn vrouw, mij zegde:

- Wel, wel, mijnheer pastoor, hoe kan degene die dezen brief geschreven heeft, het zoo goed passen? Er staat op 'Urgent' en daar zijn geen twee minuten verlopen sedert de postbode hier binnenkwam. Hier is de brief.

Ik trok hem open, terwijl Melia voortsprak.

- Wij hebben u lang verwacht, en daar zijt ge eindelijk. Zie: Lieven komt daar aan, en Michiel en Maurits en Oscar en Marie en Margriet zijn toch al zoo blijde dat gij hier zijt. Na zoo'n lange reis zult gij toch eenige dagen blijven? Gij kunt de Belgen van den omtrek van hieruit bezoeken; gij weet wel... maar gij staat zoo verslonden in dien brief? Het is toch zeker...

- Goede vrienden, - zei ik, - gij kent Serafien en Eulalie en Mielke?

- Heel goed, mijnheer.

- Toen gij in het departement hiernevens woonde, waart gij er zoover niet van af.

- Neen, - antwoordde Michiel; - wij gingen elkaar per fiers bezoeken in de lange dagen.

- Wij kennen de ouders niet van zien, maar slechts van hooren spreken, - zeiden Lieven en Melia; - wat Mielke betreft, het is inderdaad meer dan eens bij ons geweest: een geestige jongen.

- Welnu, - antwoordde ik, - deze brief is van Serafien: een dringende brief.

Michielke en Mauritske, ge moogt niet verschieten. Serafien vraagt mij, dat ik zou te zijnent gaan om aan Mielke de Heilige Olie te geven.

Ik heb nog nooit menschen zoo verslagen gezien als Lieven en zijn familie.

Maar hoe was het nu mogelijk dat ik uitgenoodigd werd om het Heilig Oliesel toe te dienen? Er was een Fransche pastoor dichtbij; en ik was zoover af! Het is verstaanbaar dat een Vlaamsche priester verzocht wordt voor de biecht, maar die is niet onontbeerlijk voor het Sakrament der Stervenden, te meer als de belanghebbende toch ook Fransch spreekt en die taal zeer goed verstaat.

- Hebt gij geen pen en papier? - vroeg ik.

- Seffens, mijnheer pastoor.

Ik schreef onmiddellijk een telegram aan den E.H. Pastoor van Serafien, om hem aan te zetten voor Mielke al te doen wat noodig was, en dat de biecht reeds voorgegaan was.

Ik zeide dat ook aan Lieven en Melia en de kinderen, en vroeg daarop:

- Zoudt gij morgen aantijds kunnen ter kerke komen? Ik zal den trein moeten nemen die vertrekt om 8 uur.

- Maar, - wilde Melia weten, - waarom zijt ge zoo gejaagd?

- Mielke heeft toch gebiecht, - zei Lieven, - dat is 't bijzonderste.
- Het is nu bijna avond, - schoot Michiel in.
- Het is lastig alzo de een reis na de andere te doen zonder genoegzame rust, - voegde Maria er bij.
- Met hier en daar te wachten in de staties hangt gij et een heelen dag aan, - wist Lieven, - de trams en de bommeltreins zitten daar niets mee in.
- Zult gij u niet laten overhalen? - vroeg Melia, - wij waren er allen zoo op uit...
- Het kan niet zijn.
- Ge kunt niet meer dan wat ge kunt, - hernam Lieven.
- Luistert, vrienden, gij hebt een krans kinderen rond u. Verbeeldt u dat er u maar één overblijft, en dat die eenige in stervensnood is, en dat gij verlangt mij bij uw stervend kind te zien...
- Het is niet zeker dat het zoo erg is, - prakkezeerde weerom Melia.
- Hij vraagt het H. Oliesel, is dat niet erg?
- De pastoor van ginder zal het doen!
- De ouders troosten, het kind troosten...
- Er hangt een konijn gereed voor morgen, en wij meenden heel den dag niet te werken...
- Zwijg, vrouwe, - wedervoer eindelijk de man met gezag, - mijnheer pastoor weet best wat hij te doen heeft. Gij zult wel eens wat vroeger terugkomen, niet waar, mijnheer? Morgen zijn wij al te zamen in de kerk te zes uur. Het is den eersten keer niet, dat wij het hof alleen laten om Onzen Heer te dienen.
- Daarop fietste Michiel naar het naaste postbureau met het telegram, en ik voegde er een tweede bij voor Serafen, om hem naar de statie te verzoeken voor den avondtrein.

* * *

's Anderendaags reisde ik den ganschen dag.

Tegen den avond reed de trein voorbij een vermaard heiligdom van Onze Lieve Vrouw, waar ik nog nooit geweest was. Het was dan het oogenblik niet om af te stappen, en ik bad op den trein de Heilige Moeder Gods voor wat Mielke goed en zalig was. Ik was er, 't is waar, niet noodig voor zijn zielezaligheid: andere priesters hadden het werk gedaan op tijd. In alle geval zou ik de ouders kunnen troosten. Zou ik Mielke nog zien? Was het noodig of nuttig dat ik het nog zag? Zonder twijfel zou het voor de ouders een groote troost zijn, indien ik het nog levend kon zien. Wat kon ik nog anders dan alles toevertrouwen aan de Troosteres der Bedrukten? Ik bad dus mijn rozenkrans en keek naar den verrukkelijken herfst in 't kleurige landschap van dat zoele midden-Frankrijk.

De zon daalde weg achter de jeugdige boomen, die met moeite van hun gebladerte scheiden konden. Zij stonden daar, kloek van stam en prachtig van krone, te droomen in de avondsluimering: zij zagen het leven heengaan met de kwijnende stralen der zon die baadde in een gouden zee ter westerkimme, om 's anderendaags weer op te staan vol frischheid en leven, daar in den lauwen herfst de vreugde van den wijnoogst klinken zou. O! wisselvalligheid van klaar en duister, blij en bitter in den loop der seizoenen en der dagen!

* * *

Acht uur. Het is pikdonker. De trein stopt den laatsten keer voor mij. Ik stap af, ga buiten de statie, kijk rond: Serafien is daar met het rijtuig. In den schijn van het lantaarnlicht bemerkte ik een drukkende droefheid op 't gelaat van den vader.

- Goên avond, vriend, wat ben ik blij u te zien! Hoe is 't? Leeft hij nog?
Hij sprak niet, zoodat ik oprecht ongerust werd.

Serafien, met mij te zien, had een krop in de keel gekregen en kon niet spreken. Een stondeke daarna herhaalde ik:

- Serafien, zeg mij nu hoe het is, wat het ook zij. Leeft Mielke nog?
- Ja.
- Is 't zeker? Niets wegsteken!
- Ja, hij leeft!
- God zij gedankt! Zoolang er leven is, is er hoop.
- Nu niet meer.
- Is de pastoor gekomen dezen morgen?
- Ja.
- God zij geloofd. Mielke is toch berecht.
- 't En doet, mijnheer pastoor.
- Hoe?
- Hij had niets meegebracht, noch de H. Olie noch Onzen Lieven Heer.
- Ik sta verstomd. Hij had toch mijn telegram ontvangen?
- Ja. Hij heeft Emiel bezocht en heeft vastgesteld dat het nog niet noodig was. Intusschen stapten wij in het rijtuig.
- Zou het noodig zijn dat ik nog dezen avond Emiel berecht? Zouden wij niet best doen eerst naar de kerk te gaan?
- De pastoor woont nu een groot uur verder dan verleden jaar. We zijn hier een groot uur rijdens van thuis, daarna een groot uur rijdens van de parochie, en het is al 8 uur.
- Is het uit den weg als wij eerst naar uw huis gaan?
- Neen, mijnheer, het is liever op den weg.
- Alles ingezien, wij gaan eerst naar Mielke.
- Mijn grootste troost is, dat gij daar zijt: ik laat alles in uw handen over!

XI.

NEGEN-EN NEGENTIG KEEREN OP HONDERD, ALS de menschen elkaar zeer beminnen, en dat het op zijn laatste gaat, rijzen alle soort bekommernissen en twijfels in het hoofd, en 't wordt een gedurig afwisselen van angstige vragen. Heb ik genoeg?... Heb ik niet te veel?... Is 't mijn schuld niet? En dat loopt eerst rond den lichamelijken toestand; 't zou ook soms dreigen over te gaan tot den zieletoestand. Wat wilt gij: liefde brengt bezorgdheid mee.

Ik was daar getuige van op de karre, die voortreed in den avond, en ik besloot daaruit den grooten ernst der omstandigheden en de groote liefde van dien vader voor zijn kind.

Ik zag tranen vloeien. Het was huiveringwekkend om zien, en wij reden in allerhaast door den kouden, huiveringwekkenden nachtwind.

Wat verder gekomen moesten wij door een stadje.

- Ik stap af, - zei Serafien, - ik wil naar den apotheker om een laatste hulpmiddel. Ik zal het doen; maar het kan toch niet meer baten.

Als hij weer opgestapt was, begon ik:

- Serafien, wat gij gedaan hebt sedert de eerste teekens van de ziekte en wat gij nog doet, is een waarborg voor gansch het verleden. Waar zou men ze vinden, de ouders die doen wat gij doet? Wees gerust. Gij moet gerust zijn.

- Zoudt gij 't peinzen, mijnheer?

- Het is zoo. Gij hebt wel gehandeld volgens uw levensstaat en uw geloof.

- Ik geloof u.

En dan kwam er uit den mond van dien Vlaamschen boer een spreuk, die ik nooit vergeten zal:

- Ik heb altijd alles gedaan om mijn jongen wel te doen leven; ik wil nu ook alles doen opdat hij wel zou mogen sterven.

* * *

Wij kwamen op de hofstede.

Serafien ging eerst het paard onder dak brengen. Ik ging alleen in huis. Eulalie stond bij de stoof. Mielke lag in de ruime keuken, onder de oogen van zijn moeder. Ik vond hem weinig veranderd sedert mijn bezoek te Parijs.

- Goên avond, Eulalie! Goên avond, Mielke! Ge ziet dat ik gedaan heb wat ik kon, om u zoohaast mogelijk te bezoeken. Ik ben blij dat ik u zie, Mielke.

- Ik ben toch zoo blij, mijnheer pastoor, - antwoordde het.

- Hier, Mielke, een kruiske.

- Dank u. Maar uw hand is koud. Het is zoo killig op die open karre, en hoe rapper het paard loopt, hoe kouder is het in den wind.

- O! dat is niets: 't bijzonderste is, dat ik hier geraakt ben.

- Gij moogt toch geen plaag voor mij halen. Gij hebt kou. De stoof brandt, warm u wat.

Ik moest; anders zou 't niet wel zijn.

- Moeder!

- Watblijft er u, Mielke?

- Kom e keer hier?

Ze ging bij het bed.

- Wel, mijn jongetje, wat is 't?

- Neem eens die doos Engelsche thee, die mijn kapitein mij meegegeven heeft.

Giet er een potje van op voor mijnheer pastoor; dat verwarmt, en 't zal hem deugd doen.

Zoo gezeid, zoo gedaan. Eulalie schonk de thee op.

Ik bemerkte dat de zieke van tijd tot tijd zijn oogen half sloot, of beter dat zij vanzelf toegingen, en dat hij telkens eenige sekonden scheen in te sluimeren. Dat was slecht.

Ik zag ook met veel voldoening dat de kleurprent van Maria-Middelares-aller-Genaden, die ik gezonden had, vastgemaakt was aan de deur der naaste kast, zoodanig dat Mielke ze gemakkelijk kon zien.

- Moeder!

- Wat is er, mijn jongetje?

- Gij kunt geen thee maken. Hebt ge geen zeefke? Gij moet dat doorgieten: anders is het sap en brokken.

Ik dronk er van.

- Mielke, het doet deugd.

- Ik heb dorst.

- Neem ook een teugske.

Eulalie schonk een weinig in een kopje en Mielke stak er zijn lippen aan.

- Neen, neen, - riep het uit, - er is suiker in. Dat is mij verboden.

- Moet ik u niet een tijdje alleen laten? - vroeg de moeder.

- Neen, - antwoordde Mielke zelf, - ik heb gebiecht en ben gerust.

- Zoodat gij bereid zijt om Onzen Lieven Heer te ontvangen?

- Ja zeker!

- Ik zal dus morgen-ochtend komen.

- Hoe zult gij dat doen?

- Ik zal nog dezen avond naar de pastorie gaan slapen, morgen vroeg mis lezen en dan komen.

- Och Heere, gij duts toch! Onze Lieve Heer is in de naaste kerk niet meer, waar gij gewoon waart te gaan. De pastoor is verhuisd, het is nu een groot uur verder.

Serafien kwam binnen.

- Vader!

- Wat is er, Mielke?

- Zoudt gij niet seffens mijnheer pastoor naar het dorp voeren? Het is al zoo laat; hij komt morgen met Onzen Lieven Heer.

- Zeker, zeker.

- Hewel, mijn brave jongen, ik kom morgen met de Heilige Kommunie. Bereid u met er op te peinzen. Ik zal dan ook het H. Oliesel toedienen.

- Dank u.

- Het Heilig Oliesel helpt tot gezondheid als dat zalig is; wij zullen den hemel geweld aandoen, door de voorspraak van onze goede Moeder Maria.

Ik nam afscheid. Serafien voerde mij weg door den donkeren nacht, en het was rond middernacht toen hij weer thuiskwam.

Ik kan nu nog niet verstaan hoe wij niet afgesproken hadden om de berechttingsreis te doen.

* * *

's Morgens vroeg las ik de H. Mis.

Op het einde, gedurende het Evangelie van Sint Jan, hoorde ik een rijtuig aanrollen in vervaarlijke vlucht. Ik hoorde de sakristiedeur openvliegen. De pastoor kwam bij mij en zegde:

- Doe ditmaal de laatste gebeden later. Kom seffens.

Serafien was daar, en:

- Het is te laat!

- Te laat?

- Hij kan Onzen Lieven Heer niet meer ontvangen.

- Wat gaat gij doen? - vroeg de pastoor.

- Ik ga er onmiddellijk naartoe met de Heilige Olie en met... Onzen Lieven Heer.

- Zooals gij wilt. Ik maak seffens alles gereed. Wat een geluk dat gij kwaamt; ik heb nog een solemneele mis... Ga dan; ik zal u later vervoegen.

Intusschen was Serafien buitengegaan. Weldra verborg ik het H. Sakrament onder mijn mantel en stapte op het rijtuig.

- Serafien, ik heb Onzen Lieven Heer mee.

- 't Is toch zeker geen waar?

- Wij gaan het uiterste pogen.

Hij maakte een kruiske.

* * *

- Ju, Pomponske! - riep Serafien, - uw meester is in nood.

Het is wonder hoe soms de redelooze dieren iets voelen van de vreugde of van den nood der menschen. Serafien had geroepen met zooveel nadruk in de stem, dat Mielke's paard er angstig door werd als een kloppend hart. Het smet zijn kop in de lucht, spitste de ooren en stoof vooruit als een rukwind, zoodat het schier niet in te toomen was. Het blies en het snoof en het vluchtte vervaarlijk; het schuim vlokte uit zijn muil en waaide in den wind; zijn mane fladderde lijk een vlag. De klepper vloog als een pijl naar zijn doel, alsof de angst van den leidsman in hem was overgegaan.

Vaders oogen keken starlings vooruit, en zijn gelaat was getrokken door den schrik om te laat te komen.

Ik voelde dien angst ook over mij vallen, nam mijn brevier, en bad, spijs den wind en het schokken van het rijtuig, de gebeden der stervenden tot den Heer van levenden en dooden, Die daar zoo dicht bij ons was.

Een stondeke toch onderbrak ik die gebeden en vroeg aan Serafien:

- Hoe is hem dat toch zoo ras overkomen? De jongen was gisteren-avond toch zoo slecht niet.

- Tien minuten na ons vertrek is opeens zijn doodsstrijd begonnen. Eulalie was daar alleen. Gij kunt denken wat dat moet geweest zijn! Hij wilde gedurig uit zijn bed springen, reikte en riep naar Onze Lieve Vrouw. Dat duurde zoo heel den tijd tot ik thuis kwam, en langer nog. Ik heb dat ook gezien, en van heel den nacht geen oog kunnen luiken. Eindelijk bleef hij uitgeput liggen. Nu geeft hij sedert twee uren geen taal, noch teeken meer. Eulalie zei standvastig: Hoe hebt gij me toch zoo alleen gelaten? Maar ik antwoordde: Wie kan er iets doen aan den loop van zulke gebeurtenissen? Het zijn nu al zuiver-uit Gods werken. Het is dat het alzo moet zijn.

- Inderdaad, als men 't wel overdenkt, het kon niet anders zijn.

Ik bad voort, en bemerkte dat Serafien's lippen ook verroerden. Het paard stormde maar immer voort, nat van het zweet, en hield stil als een steen die valt, vóór de deur van de hoeve.

XII.

SERAFIEN GAF RIJ TUIG EN PAARD OVER AAN EEN Polak. Wij traden onmiddellijk binnen. Eulalie sloeg haar armen ten hemel en wees wanhopig naar Mielke.

De borst van den zieke ging geweldig op en neer. Het doodsweet perelde op zijn voorhoofd. Ik sprak hem aan. Geen woord, geen teeken. Hoe luid ik ook aan zijn oor sprak, niets. Ik kon er dus niet aan denken hem de Heilige Kommunie te geven, maar het scheen hoog tijd hem het Heilig Oliesel toe te dienen. Zelfs bleef zijn adem soms weg gedurende de ceremonie, zoodat ik voortdeed met verkorte gebeden.

Serafien maakte twee waskaarsen vast aan het voeteneinde en knielde neer. Wij waren alle drie geknield: ik nevens het bed, met het Heilig Sakrament bij mij.

Nooit in mijn leven heb ik zien bidden als door dien vader en die moeder. Zij weenden geen traan, alsof de tranen beletsels zouden geweest zijn voor het gebed.

- Heeft Mielke Onzen Lieven Heer niet kunnen ontvangen, - troostte ik ze, - het is toch dicht bij Hem.

- Ja, - knikte Serafien; - zie: Mielke's hand ligt zoo dicht bij Onzen Lieven Heer alsof het Hem wilde aanraken... Maar het is toch zoo jammer!... In Gods naam!... Is het mogelijk dat onze jongen zou uitzondering maken?...

- Neen't, - snikte de moeder.

En Onze Lieve Heer, die daar was, kon dien moeder- en vaderangst niet meer zien...

Opeens, als met een snok, ging Mielke's hand omhoog, zijn oogen gingen open, het bezag de brandende kaarsen en zijn vader en moeder en mij.

- Mielke! Mielke!... - riep Serafien, - zoudt ge nu Onzen Lieven Heer kunnen ontvangen?

- Ja! - zei't met trage en smeekende stem.

- Seffens, - antwoordde ik.

Ik nam de witte stool, een stukje van de H. Hostie, een lepeltje water, en 't was gedaan.

Gebruik makende van dat oogenblik, boog de vader zich over het aangezicht van 't kind en riep:

- Mielke!... vergeeft ge mij al wat ik u misdaan heb?

- Mielke!... - vroeg Eulalie, - en mij ook?

Hadden ze hem een jaar vroeger zulke vraag gesteld, Mielke zou het niet verstaan hebben. Nu ook niet. Het glimlachte, en kort daarna sluimerde 't weer in. Iederen keer dat het voor een half stondeke zijn oogen opendeed, werd hem herhaald dat het Onzen Lieven Heer ontvangen had en berecht was, en 't gaf teeken dat het verstond.

* * *

De Polen hadden het dubbel druk op het hof doordat 'de Vlaamsche boer, die werkt voor drie' dien dag in huis bleef. De huisvrouw van haar kant was maar een half mensch; men wist van geen uur noch tijd en alles ging zoowat hoop overhoop, zoodat er langs verschillende kanten een handje toe te steken viel.

Ik zette mij dicht bij de eenige binnendeur van het huis, die de twee huiskamers van elkander scheidde: van daar kon ik waken bij het Allerheiligste, dat dan op den hoogen

schouwboord der kamer stond, en Mielke in 't oog houden in de keuken, en ook terzelfder tijd aardappels en appels klaarmaken voor het noenmaal. Het was stil in dat halfdonker landhuis, met zijn dikke muren en schaarsche kleine vensterkes.

Middelerwijl kwam de dorpsherder binnen, troostte de ouders, bad bij den zieke, gaf hem den zegen met het Allerheiligste en ging heen, vol medelijden.

De middag kroop voorbij. In die angstige uren vernam ik eigenaardige dingen. De karabijn kwam te voorschijn en daarmee de geschiedenis van het eerste schot en van de kinderjaren.

De jachthond huilde en jankte dat het jammerlijk was om te hooren, tot hij, moe van zoeken, met den staart in den grond rond het hof liep, om zich eindelijk treurend neer te leggen.

Dat ziende vertelde Eulalie mij, dat zij voor eenige dagen aan Mielke gevraagd had:

- Mielke, wilt ge eens uw fretje zien?
- Ik heb geen fret meer, - antwoordde het.
- Willen wij den hond eens laten binnenkomen?
- Moeder, ik heb geen hond meer.
- Waarmee kunnen wij u plezier doen?
- Moeder, ik heb niets meer. Is het niet pijnlijk zoo jong te sterven? Wat gaat gij met die hofstee doen?...

En het had geweend.

* * *

Bij de minste beweging van den zieke waren wij rond hem.

Omtrent drie uur klaagde hij meer dan te voren; wij sprongen bij. Ik zei de heilige namen voor, en heel duidelijk herhaalde Mielke:

- Jezus... Maria... Jozef!...

Het had niet meer gesproken sedert zijn berechting.

Dan sluimerde het weer in, en er was niets meer te doen dan het te besprenkelen met wijwater, te bidden, en zijn lippen te laven met een pluimke.

Rond zes uur begon het geweldig te zweeten en zijn oogen braken. De Polen, al heen- en weergaande, waren vol deernis en verdriet. Het avondmaal had plaats, en daarna het gezamenlijk avondgebed. Zoo naderde de nacht.

Ik dacht: zulke gebeurtenissen 's nachts zijn bedenkelijk, en ik zei aan Serafien:

- Die Polen zijn brave, kristelijke menschen; ze zullen dezen nacht groote diensten kunnen bewijzen. Hoe zult gij nu doen?... Er zijn slechts twee plaatsen hier?... Hier in de keuken... en...

- Niemand mag mij helpen buiten u, - antwoordde Serafien.

Te acht uur verminderde de ademhaling merkbaar. Wij hernamen de laatste gebeden der stervenden, en Mielke ontsliep zachtjes in den Heer: de heilige namen waren zijn laatste woorden geweest.

Terwijl God hem oordeelde, baden wij drie Weesgegroeitjes tot Haar die de Middelaars tusschen God en de menschen is, waarna het eerste gebed voor den overledene.

Dan zei de moeder:

- Mijnheer pastoor, als 't u blijft...

- Begeert gij dat ik nog iets doe?

- Doe nog zijn oogskes toe, als 't u blijft!

Ik deed het...

De stilte van den dood kwam in huis.

Dan stond Serafien op en zei, al schouwende eerst naar den doode en dan naar mij:

- Emiel is gebleven in de traditie van 't huis: hij is ge-

storven met God in 't hart en met den priester aan zijn sponde.

* * *

Hij nam zijn zoon in zijn armen, legde hem op een opengespreid laken ten gronde, waschte hem en kleepte hem aan, in het schemerig licht van een petroollamp, met de hulp die ik hem niet mocht weigeren en hem volgaarne schonk. Eulalie hielp het ziekbed in de kamer plaatsen, en het ander bed van de kamer in de keuken. Toen alles gereed was, hielp ik Mielke afleggen, naar de uitdrukkelijke begeerte van den vader.

- Serafien, - vroeg ik hem, - waar ga ik nu slapen? Er zijn maar twee kamers in deze ouderwetsche midden-Fransche hofstee; hier is Mielke gestorven en daar ligt het nu...

- Och! - antwoordde hij, - ik heb geen gedachten meer.

- Is er geen vrij plaatsje in het gebouw hier rechtover, waar de Polakken slapen?

- Ja, een schoon plaatsje, wij zullen het gereedmaken.

* * *

's Anderendaags-ochtends kwam het verdriet boven.

Wij gingen ons eerste gebed bidden bij den overledene: een kruisgebed. Ik nam het laken van Mielke's gelaat en de open armen van Serafien vielen neer terwijl hij huilde en snikte:

- Och God! Och God! nu ben ik alles kwijt!

En Eulalie weende:

- Het kan van ons niet scheiden; zijn mondje kan niet geheel toe, en ook zijn oogskes niet.

En later kwam een Franschman op het hof. Eulalie die geen Fransch verstond, deed zooals naar gewoonte:

- Ik zal naar Mielke gaan, - begon ze... - Och Heere! Och Heere!... 't Is waar... - En ze weende als een kind.

- Mijnheer pastoor, - zei ze later wanneer ik terugkwam van mijn H. Mis, - wij weten wel dat gij nu al gedaan hebt wat er te doen is, maar gij zult ons toch zeker niet verlaten? Het is hier zoo eenzaam...

- Ik zal blijven tot alles gedaan is.

- Wij zullen 't u heel ons leven dankbaar zijn.

* * *

Een gelukkig toeval wilde dat ik den lijkdienst zingen moest en Mielke ter aarde bestellen.

De droefheid van de ouders was groot, maar stil. Ze zagen elkanders verdriet zonder spreken, behalve toen Eulalie het noodig vond Serafien, op den morgen van de uitvaart, uit zijn verstrooidheid te trekken.

- Maar, manlief, wat peinst ge van in Baâmisse en voor zoo'n keer te willen uitgaan met een strooien hoed?

Emeric was gekomen met Remi en Berthilla. Zij had het zoo druk thuis, had vader gezegd, en een uitstap in gezelschap van vader, al was het dan ook naar een begraafing, zou haar een welgekomen verstrooiing verschaffen.

Het was moeilijk geweest om van zoover bijtijds in het sterfhuis aan te komen; ook werden zij, in die droevige omstandigheden, uiterst graag ontvangen. Het was te zien aan de gansche doenwijze van Serafien en Eulalie (want aan woorden moest zich niemand verwachten), dat ze er innig door getroost waren. Zoo klaarblijkend was het, dat Ber-

thilla, toen ze met haar vader een minuutje alleen was, hem toefluisterde:

- Vader, zoudt ge niet zeggen dat we hier bij ons familie zijn?

Emeric keek van de werke weg, en verborg de hevige ontroering die haar woord in hem verwekt had.

Al de Belgen van de omstreken waren daar; een Vlaamsche boer uit de buurt voerde het lijk naar het dorp. Op zekeren afstand werd het gedragen door de Vlaamsche en de Fransche kameraden, die alle zeer aangedaan waren. De twee Poolische vrouwen waren er ook en ze weenden.

* * *

Wanneer ik de laatste gebeden gelezen en de aanwezigen met wijwater besprenkeld had, trok ik mij achteruit van het duurzame graf, terwijl de ouders en de vrienden naderden. De menschen bewogen wat verward dooreen, doch ik zag duidelijk de kloeke en kort geblokte gestalte van Serafien, de rilde figuur van Emeric, het lange en ietwat vooruitgebogen beeld van Eulalie, alle drie in één reek, tusschen het overschot van Mielke dat dáár voor hen lag in het graf, en de onbewuste Berthilla, die nevens haar broeder haar rozenhoedje te bidden stond. Zij wierpen alle drie te zamen een greepje aarde op de doodkist en bezagen elkander al biddende o! zoo diep in hun harten. Ze snikten noch weenden, maar bij dit aangrijpend tooneel van den strijd geleverd tusschen leven en dood, bij het ineenstorten van hun ideaalschoone droomen, zegde Serafien met woorden, en knikten de anderen volgens de stem van het hart, met hetzelfde diep-kristelijk gevoel, en zoo eenig-Vlaamsch:

- In Gods naam: het zijn Gods werken!

* * *

In den namiddag nam ik afscheid. Wij bespraken met ouders en vrienden den samenhang der gebeurtenissen: hoe ik tien minuten vóór den doodsstrijd vertrokken was; anders zou ik bij den stervende gebleven zijn, en hoe had ik dan bijtijds, met die groote afstanden, Onzen Lieven Heer kunnen halen? En hoe Mielke Ons Heer ontving in zijn allerlaatste bewuste stonden.

Wondere schikking van Gods Voorzienigheid, Die medelijdt met zijn lijdende vrienden, en niets kan weigeren van wat Hem, met betrouwen, voor de ziele wordt gevraagd!

Serafien ging mede tot aan den weg waar Mielke mij den laatsten keer gevoerd had door de dondervlaag, en hij zegde mij, tot woord van afscheid:

- Na al wat gebeurd is, mag ik er niet aan twijfelen dat ons Mielke zalig is: wat vroeger of wat later, wij konden hem niet hooger brengen.

* * *

Ik stapte den langen weg af, en de Franschmans, die bezig waren met den wijnoogst, raadden vanzelf dat ik de Belgische priester was die Mielke had bijgestaan; uit genegenheid voor den afgestorvene en zijn ouders stonden ze keer voor keer daarover met mij lang te praten en gaven mij hun druiven te proeven. Wat waren die menschen daar gaarne gezien in Frankrijk om hun geloof, om hun deugd en taaie werkzaamheid!

* * *

Zij zijn teruggekeerd naar Vlaanderen, Serafien en Eulalie, en 'zij gingen een grafzerk plaatsen op het kerkhof en bij de kerk van Mielke's kinderjaren'.

* * *

Een jaar later, die streek van midden-Frankrijk te Paaschtijd doortrekkende, wilde ik gaan bidden op Mielke's graf; maar de vrienden vertelden mij, dat Serafien zijn zoon was komen halen. Niets had hem kunnen weerhouden, noch de vernieuwde smart, noch de onkosten, noch de moeite. Hij had besloten, met de kranigheid die hem eigen was:

- Ik ben slechts naar Frankrijk gegaan uit nood; ik blijf niet in dat land, en mijn jongen moet er ook niet blijven.

* * *

De brave ouders hebben mij gevraagd om in dit boekje de familie- en plaatsnamen te willen verduiken, maar

'k beschreef hun lotsverhaal
met al zijn blij- en naarheid;
'k vertelde't in de taal
van de ongesmukte waarheid;
zoodat er vrouw en man,
en al de jonkheid tevens,
elk 't zijn in lezen kan
als in een beeld des levens.

